Y Rhybuddiwr Chriſtnogawl

Yn cynnwys

ANNOGAETH

DDIFRIFOL I FUCHEDD SANCTAIDD.

Gyda rhai HYFFORDDIADAU *tuag-at yr unrhyw.*

Wedi ei ſgrifennu mewn ffordd eglur a hawd, i bôb mâth ar Bobl.

A'i gyſieithu allan o'r ddeuddegfed Argraphiad yn y Saiſonaeg.

Dilynwch Heddwch â phawb, a ſancteiddrwydd heb yr hwn ni chaiff neb weled yr Arglwydd.
Heb. 12. 14.

Argraphedig yn *Llundain*, gan J. R. i'w Gwerthu tan Lûn y Llong, yn 'r Heol a elwir (Yr Hen) Gyrnwig yn agos i'r (Cyfnewidfŷ Brenhinawl) 1699.

Yr ail Argraph ind yn Gymraeg.

LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU

Y Rhybuddiwr Chriſtnogawl, &c.

PEN. I.

Annogaeth i Fuchedd Dduwiol, *gyd â Chynnhyrfiadau at yr unrhyw.*

MAe'n reſynol iawn yſtyried, nid yn unig leied o genedlaethau ſydd yn y byd yn proffeſſu Chriſtnogeiddrwydd, ond heſyd o'r rhai a'i proffeſſant, anamled yw'r rhai ſydd yn cyffelybol-fuchedda yn ôl eu proffeſs. Gan hynny ſe weddai yn dda i ffyddlon waſanaethwyr Chriſt, yn enwedig i Weinidogion ei Efengyl ef, arferu eithaf eu gallu, drwy ſuchedd ac Athrawiaeth, drwy gyhoedd a dirgel annogaethau, drwy bregethu a ſgrifennu, a thrwy bob ffordd ag y medrant, ddyrchafu gwîr Dduwioldeb a Sancteiddrwydd ym-myſg pôb mâth a'r ddynion, pa un bynnag ai uchel ai iſel, cyfoethogion ai tlodion, heb pa un ni ddichon neb fôd yn ddedwŷdd, naill ai'n y bŷd hwn, ai'n 'r hwn ſy 'i ddyfod. Ac er y gwn i'n dda, i Dduw y b'o'r diolch, fôd gennym amlder o lyfrau rhagorol a ſgrifennwyd i'r diben hwd; etto nid yw'r cyfryw hyſſorddiadau byrrion a'r rhai'n ſy'n canlyn i'w heuog farnu megis yn ddiddefnydd, oblegid, mae'n debygol, y tenir hwynt yn ſŵy cyffredinol, a hynny ym mhlith y rhai gwaelaf o'r bobl, ac y gellir yn haws eu darllain a'u cofio gan y rhai nid oes ganddynt nag amſer i ddarllain llyfrau mawrion, nag arian i'w prynnui. A'r cyfryw rai y mae i mi achos yn fynych i gyfarfod, ac er eu mŵyn hwynt yn bennaf yr wyf yn cyhoeddi y Pappur bychan hwn, wedi caeſ fy nghymhoti i wneuthur felly gan rai gwŷr Duwiol, Dinaſaidd

a Gwladaidd, y rhai ſy'n bwriadu rhoi rhai o honynt i Dlodion o'u hamgylch, ac a feddyliaſont y gallai erail wneuthur y cyffelyb. A rhynged bodd i Dduw roddi bendith i'r cyfryw anturiaeth wael a hon, a'i llwyddo er daioni Eneidiau; Ni wnaf i fawr-gyfrif o fara y Rhodreſgar, gan gofio dywediad o'r eiddo Sgrifennydd duwiol y cyfarſûm i yn rhyw ſan ag e', yn tueddu at y perwyl hwn; ſef, y chwennychai fôd ei Lyfrau wedi eu tanu ar lêd ym marchnadfa Pedleriaid, ac odd i yno eu dyfod i ddwylo y bobl gyffredin er chwanegu gwybodaeth a duwioldeb, yn hytrach na'u cynnefinol roi i fynu a'u cuddio yn Llyfrau y rhai dyſgedig.

Gan hynny heb ddim y chwaneg o Ragymadrodd, mi a'm cyfeiriaf fy hunan attoch chwi y rhai yr wyf yn ſgrifennu y liniau hyn er eich mwyn, megis annogaeth i ſanctaidd a crefyddol fywyd. Yn awr, yn gyfattebol at hynny, gadewch i mi ertyn arnoch edrych yn ôl ar eich buchedd a aeth heibio, a'ch galw eich hunain i gyfrif, A fu eich gofal a'ch aſtudrwydd chwi ar fyw yn y cyfryw fodd Duwiol ag y gweddai i rai a fedoddiwyd i Enw Chriſt, ac yn ei ôl ef a elwir yn Griſtnogion. A ddarfu i chwi yſtyried yn dda beth yw ſynnied yr Enw hwn, a pha rwymedigaeth i fuchedd ſanctaidd yr ydych chwi'n gorwedd dani wrth ei gymmeryd arnoch yn eich Bedydd? Ac ydych chwi'n cofio 'n dda eich Addunedu yn eich bedydd, ym mha un yr ymwrthodaſoch a Diafol, y Byd a'r Cnawd, ac yr addawſoch fôd yn filwŷr ffyddlon ac yn waſnaethwŷr i Griſt, a pharhâu felly holl ddyddiau eich bywyd? A ddarfu i chwi ddeall ac yſtyr y pethau hyn cyn belled, a gwneuthur o honoch yn orchwyl pennaf i chwi rodio yn ôl yr unrhyw? a ydych chwi 'n gwilied yn ofalus ac yn ymladd yn wrol yn erbyn eich gelynion yſprydol? a ydych chwi'n byw megis rhai yn credu'r. Efengyl, gan wneuther eich gorau yn ddiragrith ym mhôb dim i wybod ewyllys Duw a'i wneuthur? Gan eich bôd chwi'n henwi enw Chriſt, a ydych chwi'n ofalus ar ymadel a phôb anghyfiawnder? Mewn gair, ai eich aſtudrwydd a'ch arfaeth fwyaf chwi yw bodloni a gogoneddu Duw, a gweithio allan eich iechydwriaeth eich hunain? Os gall eich Cydwybod dyſtiolaethu gyd â chwi mewn gwirionedd fôd y peth yn

ddiau,

ddiai ſelly, ac yn yr hyn yr ydych un amſer yn ſyrr neu 'n gwneuthur ar fai, ſôd yn ddrwg gan eich calonnau, a'ch bôd beunydd yn ymegnïo i wellhau: Os ſel hyn y mae gyda chwi, meddaf, yna bendithiwch Duw am ei râs a'i drugaredd, ewch rhagoch a llwyddwch, ac nac ofnwch na bŷdd Duw gyda chwi, efe a'ch cymmer chwi megis ei blant, ac er mwyn ei fab Ieſu, efe a ſaddeua eich pechodau ac a'ch cynnorthwya chwi a'i ras; ſe a'ch cyfarwydda chwi a'i gyngor, ac yn y diwedd a'ch derbyn i'w ogoniant.

Ond attolwg gwnewch ffyddlondeb a'ch Eneidiau eich hunain a mynegwch i mi, Ond ffordd arall yn hollawl y bu gyda chwy-chwi? Oni fodlonaſoch chwi eich hunain a'r enw a phroffes noeth o Griſtnogaeth, ac yn y cyfamſer arwainaſoch helynt buchedd ddrygionus, yn union yngwrthwyneb i'ch proffes? Oni ddarfu i chwi fŷw mewn anwybodaeth gwirfodd o'ch dyledſwydd, neu mewn pechodau tramawr yn erbyn eich gwybodaeth? Onid ydyw profedigaethau Diafol, hudoliaethau y Bŷd a'r Cnawd lawer o amſerau yn eich gorfod yn hyttrach na gorchymmynion yr holl alluog Dduw a llais eich Cydwybod eich hunain? Ond ydych chwi'n gyunefin o eſceuluſo addoliad a gwaſanaeth Duw, yn yr Eglwys a chartref? ïe, onid ydych chwi yn halogi ei Enw ſanctaidd ef drwy dyngu a rhegu? Onid ydych chwi'n fynych yn euog o gelwydd ac enllib, o dŵyll a ſommedigaeth, ac fe allai o ledrad uniawngyrch? Onid iaith arferedig i chwi yn eich digter yw cablu a diſenwi? neu onid ydych chwi'n bŷw mewn cenfigen a bwrlad drwg gan geiſio dial ar y rhai a wnaethant ddim cam a chwy-chwi? Onid ydych chwi yn eich cynwys eich hunain mewn meddwdod a phutteindra, neu mewn rhŷw bechod gwybyddus a gwirfodd arall? I fôd yn fyr, onid oes rhyw beth neu ei gilydd yn y bŷd yr ydych chwi'n ei garu yn fŷy na Duw ei hûn a'i fab Ieſu? Onid ydych chwi yn darbod droſo eich Cyrph yn fŵy o lawer na thros eich Eneidiau anfarchlawr? Ac onid ydych chwi yn ymgais yn ddiſtaw am ymborth a dillad, a phethau da y bywyd hwn, nag am y dragwyddol deyrnas o ogoniant a ddawodd Duw i waſanaeth ddynion ffyddlon yn y bŷd a ddaw?

Os ſel hyn yn ddiai y mae eich cyflwr, ſefwch attolwg, ac yſtyriwch yn dda beth y buoch yn ei wneuthur; pa fy-

fiwr gresfynol a pheryglus y dygasoch chwi eich hunain iddo, a pha beth a fydd ei ddiwedd os deliwch chwi rhagoch yn y cyfryw helyntiau drygionus. Ufudd-ymbiliwch a Duw ar iddo eich gwneuthur chwi beunydd yn deimladwy o'ch pechod a'ch perygl, a chadw o honaw ef y deimledigaeth honno mor dynn at eich meddyliau, fel y dycco'r chwi nid yn unig i alaru am eich pechodau, ond i'w casháu a'u fficiddio, ac yn hollawl i ymwrthod a'r unrhyw, gan ymrol o hyn allan drwy ras Duw i'ch rhoddi eich hunain yn gwbl i'w wasanaeth ef, ac i rodio yn ddïysgog yn y sanctaidd a'r daionus lwybrau a ossododd efe i chwi. I hyn yr ydwyf yn dradifrifol yn chwennych eich ymannog chwi. Ac fel y gwnelwyf fy eithaf ar dyccio, mi a ossodaf o'ch blaen chwi rai Rhesymmau pwysfawr, y rhai yr wyf yn ersyn arnoch eu difrifol ystyried yn eich calonnau wrth eu darllain, a Duw a ganniatta o iddynt gael gwir-waith ar galon pob darllennydd. *Amen.*

(1.) Fel y ffynno eich ennill chwi, i fôd yn wasanaethddynion ffyddlon i Dduw, ystyriwch, yn gyntaf, *Mai hwn oedd'y diben mawr er mwyn pa un y gwnaeth Duw chwi, ac y mae efe yn eich cadw chwi yn fyw, ac yn rhoddi i chwi gyniferoedd o bôb mâth ar fendithion.* Chwi a fedrwch ddywedyd, 'r wyf yn gobeithio. Mai Duw a'ch gwnaeth chwi, ac iddo, eich gwneuthur i'w wasanaethu ef, gan fyw yn ôl ei orchymmynion. Hyn yw un o'r pethau cyntaf y mae plant yn ei ddysgu, a da fyddai pan gynnyddont i fôd yn wŷr ac yn wragedd, pe ymarferent yn ddifrifol o'i gofio, ac o wneuthur ar ei ôll, Y Duw doeth a wnaeth bôb creadur i ryw ddiben da neu ei gilydd, ac a'n cymhwysodd hwynt ôll i'r dibenion a'r amcanion hynny er mwyn pa rai y gwnaeth efe hwynt. I ddŷn gan hynny y rhoddes efe Reswm, yn bennaf i'w gymhwyso ef at grefydd, ac i'w gyfaddasu ef i adnabod, i garu ac i wasanaethu ei Greawdr mawr a'i Nodded: A Chrefydd yw'r peth fydd yn gwneuthur y rhagor mawr rhwng Dŷn ac Anifail, o blegid nid oes gan Greaduriaid diresym wybodaeth o Dduw, na pharch iddo, ond hwy a arweinir yn hollawl gan eu hanniant, ac ni feddyliant am ddim arall ond y peth fydd o'u blaen yn y bŷd hwn. Ond y dŷn tlottaf ar y ddaiar yr hwn y mae rheswm ganddo, fydd a charennydd agos rhyngtho a'r Angylion eu hunain; ei natur fydd gefelyb i eiddynt hwy, yn nid yw ond ychydig ia na hwynt, fel

y

yn galler mawr-dderchafel ei ſeddwl ef yn yr ûn gorchwylion ſanctaidd ag y maenthwythau yn gweini ynddynt, ſef yn caru ac yn moli, ac yn addoli y Duw mawr daionus. I'r diben ymma ef a ddichon ſtudio gweithredoedd Duw a'i air, y rhai a'i datcnddia ef i ni, ac a ddylo' 'n oeſtadol ein cofthâu ni am dano. A'r holl bethau da yr ydym ni yn eu mwynhâu a ddylent yn oeſtad beri i ni ſynnied daioni Duw oddïwrth ba ûn y maent yn deilliaw: a llenwi ein calonnau ni o gariad a diolchgarwch, a'n geneuau a bendith a mawl. Dymma'r defnydd mwya cyfyddas o'n rheſwm ni, a hyn y mae Duw yn gyfiawnaf yn ei ddiſgwil oddïwrthym ni greaduriaid rheſymmol; a hyn a ddichon y tlawd ei draddodi heb ddim rhwyſtr i'w lafur beunyddiol; ac a all gadw y cyfryw ſynniad arſwyddus o Dduw ar ei feddwl ef ag a ddichon ei attal ef oddïwrth bechod. gwirfodd, a'i wneuthur ef yn oeſtad yn ofalus i fodloni ei Wneuthurwr. Ac felly ein rheſwm a roddwyd i ni i ffrwyno ac i lywodraethu ein chwantau, ein hyſfa a'n Gwyniau; ſel na'n harweinier ymaith i lothineb a meddod, i anlladrwydd ac aflendid, nac i ffromder a llidiogrwydd, megis Anifeiliaid yſgrublaidd y rhai ſydd heb ddeall ganthynt: ond bôd i ni fyw 'n ſobr ac yn ddiwair, yn dangnheddyfus ac yn heddychol a phob dŷn; gan wneuthur iddynt bob daioni a allom: Er mwyn y cyfrywddibennion ſanctaidd a'r rhai'n yn bennaf y rhoddwydeinRheſwm i ni, ac fel hyn gan hynny ydylid ei ddefnyddio. Yn ſiccr gan i Dduw ein gwneuthur ni o naturiaeth fŵy rhagorol nag ader ac anifeiliaid, mae efe 'n diſgwil oddiwrthym amgengorchwylion a gwaſanaeth nagoddiwrthynt hŵy. Ni wyddant hŵy ddim o Dduw a'n gwnaeth, nác oes ganthynt hwy ddim gwybodaeth o fywyd arall ar ôl hwn, ond pan fyddont feirw, dynu ben am danynt. Ond i ni y rhoddes Duw Eneidiau anfarwol gwerthfawrocach na'r holl fŷd: ac er mwyn y diben hwn y creodd efe ni, fel y byddai i ni ei waſanaethu a'i anrhydeddu ef yma yn y bywyd hwn, ac felly cael byw gyd ag ef, a 'i fwynhau'n dragywydd yn y bŷd ſydd i ddyfod.

Yn awr, os dyma ddiben ein creadigaeth ni, oni ddylem ni fyw i fynu atto? Oni welwn ni bob peth arall yn attreb i'r diben y gwnaethpwyd hwynt o'i blegid? Yr haul yn rhoddi golcuni y dŷdd, a'r llenad y nôs. Y ddaiar yn

dŵyn

dŵyn ŷd a gwellt, a'r prennau yn dŵyn ffrŵyth. Y march, y fuwch a'r ddatad, gyda llawer o Greaduriaid eraill, yn edfryd i ni wasanaeth a budd lawer. Ac a gaiff dŷn yn unig fod yn annefnyddiol ac yn anffrwythlon, heb fyw i un perwyl da? Pan ydynt hwy ôll cyn barotted i'n gwasanaethu ni, oni chawn ninnau yn gyffurus ei wasanaethu ef yr hwn a'n gwnaeth ni i'w wasanaeth ei hûn? Yn ficcr nid allwn ni dybied ddarfod i'r *Duw* doeth ein danfon ni i'r bŷd yn unig i fwytta ac i yfed, i gysgu ac i chwareu, neu i weithio'n galed am fywiolaeth dlawd. Pe hyn fuasai'r cwbl, gwell a fuasai i ni fod wedi ein gwneuthur yn greaduriaid direswm, neu na'n gwnelsid fyth. Llai o lawer y gallwn ni dybio wneuthur o'r Duw sanctaidd ni yn un swydd i bechu yn ei erbyn, i ddianrhydeddu ei enw, a'i gyffroi i ddigofaint. Nid i'n gwneuthur yn gall ac yn gyfrwys at y bŷd y rhoes efe reswm i ni, fel y gwypem pa fodd i dwyllo ac i sommi ein cymmydogion. Ni roddes efe dafodau i ni i dyngû a rhegi a hwynt, neu i siarad ynsydrwydd a serthedd; gadewch i ni gan hynny na arferom mo'nynt i'r cyfryw ddrwg ddibennion. Gan roi o *Dduw* i ni Eneidiau gwerthfawr anfarwol, gadewch i ninna b'om bŷw megis anifeiliaid a ddifethir, gan ymdrobaeddu yn nhom trachwant brwnt annianol a difyrrwch. Fel hyn yr ydym ni yn mynd yn waeth na'r anifeiliaid eu hunain, canys yr ydym ni yn diystyru 'ein natturiaeth ein hunain, yr ydym yn dirmygu ein rheswm, er cywilydd a niwed i ni ein hunain, ac er anfodlondeb i *Dduw*. Fel hyn yr y'm ni yn croesi diben ein Creadigaeth, ac yn hurtach ac yn anniolchgarach na'r ych neu 'r assyn: canys hwy *a adwaenant eu meddiannudd*, ac a wnânt wasanaeth da i'r rhai a'u cadwant ac a'u porthant, *Es.* 1. 2. 3. O! gadewch i ni na rothom achos i *Dduw* i achwyn arnom, fel y mae efe yno ar yr Iddewon *iddo fagu a meithrin meibion a gwrthryfelu o honynt i'w erbyn*: Cofiwch mor ofidûs ydyw i chwi y rhai y mae plant gennych, wedi eich hôll ofal a'ch caredigrwydd, wedi eich hôll draeth a'ch llafur, eu cael yn gyndyn ac yn anufudd, yn anllywodraethus ac yn Afradwyr segurllyd. O! edrychwch gan hynny na b'o i chwi fôd yn gyfryw tuag-at eich Tâd Nefol, yr hwn a'ch gwnaeth ac sydd yn eich cadw, ac sydd beunydd yn adnewyddu ei drugareddau tuag-attoch. Efe sydd yn ein cadw ni'n fyw ac yn gwneuthur ein heiniocs ni yn gyffurus. Efe

sydd

ſydd yn rhoi ac yn cynnal i ni ein Rheſwm a'n ſynhwyrau, ein hiechyd a'n cryfder, ymborth a dillad, a'r holl bethau da yr ŷm ni yn eu mwynhâu. Efe ſy'n cyflawni ein deſygion, ac yn ein cynnorthwyo yn ein holl gyfyngderau. Mae efe yn rhoi i ni oleuni'r dydd, ac eſmwythdra'r nôs. Mae efe yn rhoddi i ni allu i ddilyn ein galwedigaethau, ac yn rhoi bendith ar ein llafur ni, fel y gallom ddarparu i ni ein hunain a'n teuluoedd. Ac onid ydyw y Duw daionus hwn yn haeddu yn dda yr holl gariad a'r gwaſanaeth a fyddo poſſibl i ni ei draddodi iddo ef? O pa fôdd y clown ni ar ein calonnau ei anfoddhâu ef o'n gwirfodd, yr hwn ſydd fel hyn yn omddigrifo yngwneuthur i ni ddaioni! Ys, trueiniaid ynfyd ac anniolchgar ydym, i dalu 'r pŵyth mor ddrwg a hyn, am holl dirion drugareddau 'r Arglwydd. Nid allem ni wneuthur ſelly ag ûn Cyfaill na chymmydog ar y ddaear, a fuaſai yn oeſtad yn addfwyn ac yn garedig wrthym. Onid yw gweiſion yn rhwym i weithio i'r rhai a'u cadwant ac a dalant gyflogau iddynt? Ac oni ddylai plant ufuddhâu i'w Rhieni y rhai a'u cenhedlaſont ac a'u dygaſont i fynu? Pa faint mwy gan hynny y dylem ni ufuddhau i Dduw ein Tad, yr hwn yn gyntaf a roes fywyd i ni, ac ſydd yn oeſtad o ddŷdd bwygilydd yn ei hwyhâu, pan allai efe mewn moment ein torri ymaith yn ein pechodau, a'n taflu i uffern. Ond mewn mawr drugaredd y mae efe yn ein heiriach, ac yn rhoddi i ni adeg i edifarhâu, ac anewyllyſgar iawn ydyw i'n deſtrywio ni, ac o herwydd hynny mae'n hir-ddiſgwil i fôd yn raſuſol i ni. O! gan hynny bydded i'w hîr-ymaros a'i holl ddaioni ef o'r diwedd gael y gweithrediad dedwyddol hwn arnom; gadewch iddo ein tywŷs i wîr edifeirwch, ac bŷth o hyn allan ein rhwymo ni i ddiwŷdrwydd a dianwadalwch yn ei waſanaeth. *Rhuf.* 2. 4. 2 *Pet.* 3. 9.

(2.) I'r perwyl hwn yſtyriwch dracheſn mai *dymma'r diben, er mwyn pa un yr anfonodd Duw ei fab Ieſu i'r byd*, ſef i'n ceiſio ac i'n cadw ni bechaduriaid truain cyfrgolledig, i'n dwyn i edifeirwch a newydd-deb buchedd fel felly i'n hadferid i ffafr a chariad Duw, y rhai a gollaſem ni drwy bechu yn ei erbyn ef, Ein Rhieni cyntaf ni Adda ac Efa a grëwyd mewn tra-ſanctaidd a dedwyddol gyflwr, ond hwy a gwympaſont drwy bechu yn erbyn

Dduw.

Duw, ac felly y daeth pôb trueni i'r bŷd. Ac yna y cymmerth ein Tad nefol doſturi arnom, ac a'anfonodd ei fab o'i fynwes i fôd yn Iachawdwr ac yn Bryniawdwr i ni, i'n hadgyweirio ni o'n *pechodau*, ac felly i'n gwared oddiwrth *dreuni*: Yn gyntaf fe a'n gwna ni 'n *Sanctaidd*, ac yno i'n gwneir *yn Ddedwyddol*. Canys fel y darfu i ddŷn golli ei ddedwyddwch drwy annufuddhau i orchymmyn Duw, felly rhaid iddo ei ail-ynnill drwy fôd yn ufudd i'w ewyllys ef ym mhôb dim. I'r diben hwn y cyflawn-ddatcuddiodd yr Arglwydd Ieſu ſeddwl ac ewyllys Duw i ni pan oeddym mewn anwybodaeth a thywyllwch. Fe a roes i ni athrawiaethau ſanctaidd i reoli ein bywyd: Ac a wnaeth dra-goludog a gwerthfawr addewidion i ni i'n hannog i'n dyledſwyddau, ac a gyhoeddodd fygythion ofnadŵy i'n dychrynnu ni o'n drygioni.

A phan oeddym yn haeddu digofaint Duw am ein pechodau, yna y tywalltodd Ieſu Griſt ei werthfawroccaf Waed i wneuthur cymmod droſom, ac i ennill i ni bardwn a maddeuant. *Efe a fu farw dros ein pechodau, ac a gyfodwyd i'n cyfiawnhau.* Rhuf. 4. 25. Ac yn ei Efengyl a roes lawn ſicrwydd o ewyllys da Duw tuag at ddynol rŷw, y bydd efe trugarog wrthym ac y maddeuai efe i ni, os gwir-edifarhawn ni am ein pechodau ac ymwrhod a hwynt. Fel hyn yr agorodd Chriſt ddrŵs gobaith i ni, i roi calonnau ynom i ddychwel at Dduw: Canys pe na buaſai obaith o drugaredd, ni'n tynneſid bŷth i Edifeirwch, ond megis y Cythreuliaid eu hunain yr aroſaſem yn llawn câs a digaſedd yn erbyn Duw, gan anobeithio yn hollawl am ymwared oddiwrtho. Ond tra bo marwolaeth Chriſt yn rhoi cymmaint rhwymedigaeth a chalon ynom i *ymwrthod* a'n pechodau, nid ydyw yn rhoi i ni yr achlyſur lleiaf i *barhau* yndddynt. Na thybiwn *farw* o Griſt dros ein pechodau fel y câem rydd-did i fŷw ynddynt, ac etto bod yn gadwedig yn y diwedd. Na ddô, eithr efe a ddaeth i'n gwared ni oddiwrth ein pechodau, ac nid *ynddynt*. Mae efe yn ein bendithio gan ein troi oddiwrth ein hanwireddau. Efe a fu farw i'n hachub ni oddiwrth oferdrwg ymarweddiad, i buro ein calonnau, ac i adgyweirio ein Bucheddau, *a'n gwneuthur yn bobl briodol eddo ei hûn, ſywyddus i weithredoedd da*, Mat. 1. 21. Act. 3. 26. Tit. 2. 14. 1 Pet. 1. 18.

Marwolaeth Chriſt droſom ni bechaduriaid ffiaidd fy'n dang-

dangos anmherfynol gariad Duw yn cael allan y fford hon er ein hiechydwriaeth: Ond yna mae'n dangos hefyd pa ddrygbeth yw pechod, ac mor gâs gan Dduw, gan na roddai ef faddeuant i ni heb ddioddef o'i anwyl Fab ei hûn o'n hachos ni. A chan hynny oni ddŵg yr yſtyriaeth o hyn ei gŷd nyni i gaſhâu ac i ffieiddio ein pechodau, ac i waſanaethu ein Duw a'n Hiachawdwr, nid ydym ni fŷth debyg i gael dim llês o farwolaeth Chriſt. Ein holl broffes ni o'i garu ef a chredu ynddo a ſai yn ddiddim i ni heb uſuddhâu iddo ef. Gwir ffydd gadwedigol yng Nghriſt yw yr hon *ſy'n gweithio drwy gariad* i Dduw ac i'n cymmydog. Nid yw Chriſt yn cyfrif nêb yn gyfeillion iddo ef ond y rhai a gadwant ei orchymmynion, ac i'r cyfryw rai yn unig y caniattâ efe faddeuant ac iechydwriaeth *Gal.* 5. 6. *Ioan* 15. 14, *Heb.* 5. 9. 1 *Ioan* 3. 8.

Gan ddyfod gan hynny o'r tragywyddol fendigedig Ieſu mab Duw i lawr o'r nefoedd, a chymmeryd o hono ddynoliaeth arno, a marw marwolaeth dra phoenedig ar y Groes, fel i'n gwaredai oddiwrth bechod a thrueni. Oni chymmerwn ni ef yn Arglwydd ac yn Iachawdwr, yr hwn ſydd yn dyfod i'n gwared ni oddiwrth allu diafol a'n trachwantau ein hunain, i'n gwneuthur ni yn Blant i Dduw ac yn Etifeddion Gogoniant, yr hyn ſydd fil o weithiau yn fŵy ymwared na'r hwn a gâs *yr Iſraeliaid o* gaethiwed *yr Aipht?* Oni chynhyrfir chwi gan yr hyn ôll a wnaeth ac a ddioddefodd Chriſt droſoch? Oni chaiff ei gariad ef eich cymmell chwi i'w garu yntau, ac i gashâu pôb pechod yr hyn a ſu achos o'i ddioddefaint ef? A fethrwch chwi dan draed ei werthfawrocaf Waed ef, a'i groeshoelio ef drachefn, a'i roddi i wradwydd cyhoeddus? Fel hyn mewn rhyw feſur y mae Dynion drygionus yn arfer o wneuthur a'u Hiachawdwr, tra'r elont ym mlaen yn eu pechodau y rhai ydynt mor anfodlonol iddo. Y rhai a ddywedant gelwydd ac a dŵyllant er mwyn ychydig elw, Beth y mae ne yn ei waeuthur ond megis Judas gwerthu ymmaith Grift er arian. Y rhai ſydd yn byw mewn câs a digaſedd, ac a wnânt ddrwg i'w Cymmydogion, maent mewn effaith yn gwahanu yſtlys Chriſt a gwaywffon, ac yn gyrru Hoelion i'w ddwylo a'i draed ef. A'r rhai a ymroant i drythyllwch a meddwdod, maent yn cymyſcu Bustl a Finegr ddo ef i'w yfed. Maent yn gwneuthur y cwbl ôll hyd y

mae

mae ynthynt drwy eu difyrwch pechadurus, ar ei ſoddi ef drachefn i ing a Phoenau. Ond ar y llaw arall, mae'n hyfrydwch gan yr Arglwydd ein gweled yn ymddaroſtwng am ein pechodau, ac yn ymroi i ymwrthod a hwynt. Ble a ſydd yn barod iawn i gyfryngu troſom ac a'i gwna yn effeithiol ddigon gyda'n Tad nefol, yr hwn ſydd dra ewyllyſgar i ddertyn Afradlonwŷr dychweledig. Mae llawenydd yn y Nef pan ediſarhao pechaduriaid ar y Ddaiar. Ie ein dychweliad hyn at Dduw drwy wîr ediſeirwch yw'r gobrwy goreu a allwn ni ei wneuthur i'n Hiachawdwr bendigedig am ei holl boen a'i ddioddefaint. *Pan lwyddo ewyllys yr Arglwydd yn ei law* drwy ddychweliad pechaduriaid, *a lafur ei enaid y gwel ac y diwellir*, Eſay 53. 10, 11. Ac oni chawn ni adroi y bodlonrwydd hwn i'n Prynwr, yr hwn a ddug arno gymmaint er ein mwyn, ac ſydd yn oeſtad o'i dyner gariad i'n heneidiau yn ein dilyn a'r cyfryw ddifrifol wahoddiadau i ddyſod atto am ſywyd a dedwyddwch? A allem ni ei naccâu ef o'r dymuniad tra rheſymmol hwn, pe gwelem ni ef yr awr hon yn ſefyll o'n blaen yn berſonol, gan erfyn arnom droi a byw? A hyn y mae efe yn awr yn ei wneuthur drwy ei Yſpryd a thrwy ei Weinidogion. Ond hyn ſydd yn ſy arwain i at y neſaf.

(3.) Yſtyriwch gan hynny, mai *hwn heſyd oedd y diben er mwyn pa ûn y rhoddwyd yr Yſpryd glan, ac yr adſtrwyd holl ſoddion gras*, ſef i ſancteiddio ein calonnau ac i'n gwneuthur yn Bobl ſanctaidd ac ufudd. Duw a edwŷn wendid a llygredigaeth ein naturiaethau ni, gan hynny mewn mawr drugaredd mae efe yn caniattau i ni gymmorth ei lân Yſpryd, i oleuo ein meddyliau, ac i buro ein calonnau, i adnewyddu ac i newid ein naturiaethau ni, ac i'n byſſorddi yn llwybrau ſanctteiddrwydd ymma, ſel felly i'n cymhwyſer i dragwyddol ddedwyddwch gyda'r Duw ſanctteiddiaf yn y byd a ddaw: *Ioan* 3. 3, 5 *Rhuf.* 8. 9. Ac i'r diben hwn yr yſgrifennwyd yr Yſgrythyrau-ſanctaidd gan wŷr wedi eu cynhyrchio a'u hyſbrydoliaethu gan yr Yſpryd glân, i bod yn llufern i'n traed ac yn llewyrch i'n llwybr, i'n cyfarwyddo ni yn y ffordd eglur i ſywyd tragywyddol, 2 *Tim.* 3. 15, 16, 17. A'r ſanctaidd Sacramentau a dreſnwyd er cynnydd gras i'r rhai oll a'n hiawn-arferont. A'n Hiachawdr bendigedig ar y cyntaf

a anfonodd ar lêd ei Apoſtolion i Bregethu'r Eſengyl i'r holl Fŷd, ac ŷth er y pryd hynny a gynhaliodd ddilyniad parhaus o Weinidogion yn ei Eglwys, ŷwydd gwaſtadol pa rai yw gweinyddu y Gair a'r Sacramentau, gwilied dros Eneidiau y Bobl, eu haddyſgu a'u cynghori yn gyhoeddus ac yn ddirgel, ac arferu eiſhaf eu diwydrwydd i'w dwŷn hwynt i wybodaeth a chariad Duw, a'i Fab Ieſu. A Duw ſydd yn oeſtad yn barod i fôd a'i tendith yn breſennol gyda eu llafur hwynt. Onid ydych chwi yn ſynych yn deimladwy fod ei Yſpryd daionus ef yn rhoddi bwriadau a chynnhyrfiadau da yn eich meddyliau chwi, gan eich tueddu chwi at yr hyn ſydd ſanctaidd a da, a'ch attal pan fôch yn rhedeg i ddrygioni? Ond ar y llaw arall yr Yſpryd drwg, ïe *Diafol* ei hûn, ſydd yn ceiſio gwall arnoch i bechu, ac a ſynnai eich rhwyſtro oddiwrth eich dyledſwydd. Diafol ſydd yn denu Dynion i falchder a bwriad drwg ac i bob mâth ar ddrygioni. Canys gan ei fod ef yn falch, yn faleiſgar ac yn Yſpryd tra drygionus, fe ſynnai i Ddynion fôd yn gyffelyb iddo ei hun, fel felly y buddent mewn trueni tragywyddol gydag ef. Oni wrthwynebwch chwi gan hynny y Cythraul, gelyn mawr eich Eneidiau, a chymmeryd eich arwain a'ch hyfforddi gan Yſpryd daionus Duw, a dilyn ei gynnhyrfiadau a hyfforddiadau el air ef y rhai ſydd yn arwain i ddedwyddwch? O na chriſtiewch ei yſpryd bendigedig ef, yr hwn yn unig a ddichon roddi i chwi wir ddiddanwch, na wrthwynebwch ac na ddiffoddwch ei gynnhyrfiadau, ac na chyffrowch ef i ymado oddiwrthych, a'ch gadel i'ch trachwantau eich hunain, ac i aſur Satan, yr hwn ſydd yn ceiſio eich diniſtrio.

Ymmhellach, megis ag y mae gan Diafol ei offerynnau i dynnu Dynion i ddrygioni, y mae Duw, wedi bredwr, yn denu'r llall, felly Gweinidogion a anfonir oddiwrth Dduw i'ch tynnu chwi i gyfiawnder a ſanctaiddrwydd. Cennadon a negeſwŷr Chriſt ydynt, ac yn ei enw ef y maent yn erfyn arnoch gymmodi a Duw, yr hwn fydd dra-ewyllyſgar i fôd yn gymmodlon a chwy-chwi, os gwnewch chwi ond rafflu ymmaith y gwaith redoedd drygionus ſydd yn ei annog ef i ddigoſaint, 2 *Cor.* 5. 20.

O fel y gorſoledda calonnau eich Gweinidogion y rhai ſydd yn gwir garu eich Eneidiau, weled eu llafur yn ffynnu, a'ch dyfod attynt gan ymofyn beth a wnewch i fod yn gadwedig, gan adrodd eich ediſeirwch am eich Helyntiau drygionys o'r blaen, a'ch ymroad o hyn allan i fod yn Greaduriaid newydd! Yn ſicr nid ydym ni yn annog mo'noch i ddim ond ſydd dra rheſymmol ac er budd i chwi eich hunain, tra bôm ni yn eich cymmell i ddychwelyd i ffafr *Duw*. Pa ham gan hynny na wrandewch chwi arnom? Pe'r anſonid Cenadwri o drugaredd i chwi oddiwrth y Brenin, pan faech mewn perygl marwolaeth am deyrnfrad, Oni dderbyniech chwi ef yn orfoleddus ac yn ddiolchgar? Ac oni byddwch chwi mor ddiolchgar ac ufudd i frenin y Brenhinoedd, ac mor ſynhwyrol i achub eich Eneidiau ag i gadw eich Cyrph?

Ac heb law ei Air a'i Weinidogion, Mae Duw drwy ei Ragluniaeth yn ymreſymmu a chwi i'ch dwyn i ediſeirwch, Weithiau y mae 'n danfon helbulion i'ch ceryddu am eich beiau, i ddangos i chwi ddrygioni pechod, ac i'ch dwyn adre atto ei hun; ac amſerau eraill mae efe 'n danfon aml drugareddau, fel y mynegais i chwi, i feddalhau eich calonnau, i'ch rhwymo ac i'ch denu i'w waſanaeth: A'r cyfryw ddefnydd da a ddylem ni ei wneuthur o holl ymdriniad Duw a nyni.

(4.) Yſtyriwch ymhellach *Pa rwymedigaethau i ſywyd duwiolyr ydych chwi yn gorwedd danynt wrth eich proffes eich hunain, addewidion ac addunedau.* Yr ydych chwi yn eich proffeſu ac yn eich galw eich hunain yn Griſtnogion, Diſgyblion a dilynnwyr Chriſt: Oni ddylech chwi gan hynny ddilyn ei eſampl ef, ac ufuddhau i'w orchymmynion, os gwnewch chwi yn dda yr Rnw hwnnw? Chwi a'i tybiech yn ammarch mawr i chwi gael eich galw nid yn Griſtion onid yn Iddew neu Dyrc. Gochelwch gan hynny rhag tynnu yr ammarch hwn arnoch eich hun drwy dymmer meddwl angnghriſtnogawl, a helynt buchedd ddrwg. Os ydych yn ſiaſ neu 'n ſlidiog, yn gybyddaidd neu 'n drachwantus megis Tyrc neu Iddew, ni waeth fawr pa ſôdd y galwoch chwi eich hunain. Nid

yw

yw efe Griſtion yr hwn ſydd felly oddiallan, ond yr hwn y mae yr un meddwl ac Yſpryd gantho ag oedd yng Nghriſt Ieſu. Ni farn Duw yn y dydd diweddaf no ddynion yn ôl eu henwau a'u teitlau, ond yn ôl eu calonnau a'u bucheddau. Yn unig gwaeth o lawer a fyddi'r hwn a'i galwo ei hun yn Griſtion, ac etto a fo'n bŷw megis un o'r Cenhedloedd neu fel y diffydd.

Ac attolwg yſtyriwch fel yr ydych chwi wrth eich Bedydd wedi eich cyhoedd-rwymo eich hunain dan faner Chriſt, i ymladd yn erbyn Diafol y Bŷd a'r Cnawd; Ac wrth gadw'r Adduned hon y dangoſwch chwi eich bôd eich hunain yn Griſtnogion mewn gwirionedd. Ond os arweinir chwi ymaith gan brofedigaethau Satan, a gwneuthur o honoch ei waſanaeth ef, a'ch bôd wedi eich rhwydo gan wagedd y Bŷd, chwantau a diſyrrwch y Cnawd, 'r ydych chwi mewn effaith yn ymwrthod a'ch Bedydd.

Heb law hyn, Oni ddarfu i chwi adnewyddu yr unrhyw adduned hon yn y Cymmun Sanctaidd, ac yno cyhoeddgyfaddef eich credinıaeth yng-ngroes Chriſt, gan addo ufudddod iddo ef? Os chwi ni dderbyniaſoch y Sacrament Sanctaidd hwn, er eich bôd, er ys talm o'rewn pedrain pŵyll a dealltwriaeth, yr ydych chwi gan hynny yn eich dangos eich hunain drwy'r eſceuluſtra hwn nad ydych yn ddiſgyblion ufudd i Griſt, gan nad ydych yn ufuddhau i'w orchymmyn eglur ef, ſef, *Gwnewch hyn er coffa am danaf*, Luc. 22. 19. Ac yn ddiau yr wyf yn ofni fod llawer o bobl diofal heb ddyfôd i'r Cymmun, oblegid eu bôd o'r meddwl y rhwymai hynny hwynt i arwain y cyfryw fywyd caeth a dwyfol, yr hwn nid ydynt yn bwriadu ei ddilyn. Etto ai nid ydynt hwy yn caſlu ymmaith Ieſu Griſt oddiwrth fôd yn Feiſtr iddynt, y rhai ydynt yn edrych ar ei orchymmynion ef megis yn rhy gaethion ac yn rhy dôſt, ac ni addawant ufuddhau iddo? ie onid ydynt hwy drwy hynny yn gwadu eu Bedydd, drwy ba un y rhwymwyd hwynt i'r ufudd-dod hwn? Gan hynny y mae 'n debygol mai yr un rheſwm ag ſydd yn eu cadw hwynt oddiwrth y Cymmun, a'u cadwai hwynt oddiwrth

ſedydd, pe bae o etto i'w wneuthur. A pha fâth Griſtnogion ydyw y rhai a ymwrthodent a Bedydd Chriſtnogol, oblegid ei fôd yn eu rhwymo hwynt i ſuchedd ſanctaidd?

Os ydych chwi yn ddïeuog o'r eſceuluſdra hwn, ac yn dyfod weithiau i ſwpper yr Arglwydd, i gadw coffadwriaeth am ei farwolaeth a'i ddioddefaint ef: Yna attolwg yſtyriwch eich bôd drwy dderbyn y Sacrament Sanctaidd hwn, yn cyhoedd-adnewyddu eich addunedau o fôd yn Waſnaethwŷr ffyddlon ac yn Ddiſgyblion i Griſt, ac i rodio mewn ufudd-dod diragrith i'w hôll Ddeddfau Sanctaidd ef fel yr ydych yn gobeithio cael Iechydwriaeth drwy ei farwolaeth ef. Gan hynny ond day gallaf i erſyn arnoch gymmeryd pob gofal dyledus ar fyw yn ôl eſch addewid hon a'ch rhwymedigaeth. Pa gywilydd ydyw i ŵr fôd yn ffals i'w Air, mwy o lawer i'w Lwf? O na thorrwch gan hynny mo'r llwf a wnaethoch chwi i Dduw ei hun wrth dderbyn y Sacrament Sanctaidd hwn. A gelwch i'ch côf oni ddarfu i chwi weithiau ar eich clâfwely neu mewn rhyw beryglus dirfawr wneuthur yr unrhyw addewid ac addunedau: ac oni arbedodd Duw chwi i weled pa fôdd y cyflawnech chwi yr unrhyw? Gochelwch gan hynny ddïyſtyru ei drugaredd ef a thorri eich addewid.

Ymmhellach, mi a allwn ddangos i chwi pa fôdd y mae eich proffes chwi o egredu y Credo, yn eich rhwymo chwi i fŷw yn ddeddfol, yn ôl y Ffydd Sanctaidd yr ydych yn ei phroffeſſu, *Yr hon ſydd Athrawiaeth yn ôl Duwioldeb.*

Ond, yn ddiweddaf, mae hyd yn oed y gweddïau yr ydych yn eu rhoddi i fynu i Dduw yn rhoi yr un rhwymedigaeth arnoch, ſef, i waſnaethu ac i fodloni yr un Duw hwn yr ydych chwi yn ei Addoli. I roi eſampl ar fyrr yngweddi 'r Arglwydd, Tra 'r ŷm ni yn galw *Duw Ein Tâd*, &c. Oni ddylem ni ei garu a'i anrhydeddu ef, ufuddhau ac ymddaroſtwng iddo megis ein Tad Nefol? Tra y gweddïwn ni *Sanctiddio ei Enw ef, dyfod*

o'

o'i Deyrnas, a gwneuthur ei ewyllys ar y ddaiar megis yn y nefoedd, Oni ddylem ni ein hunain anrhydeddu ei enw ef, a derchafu ei Deyrnas ef, gan ufuddhâu i'w ddeddfau, a chan wneuthur ei Ewyllys ef yn ddianwadal ac yn gyflurus fel y gwna 'r Angylion yn y nefoedd, hyd at eithaf ein gallu? Gweddïo am *ein bara beunyddiol* ſydd yn dyſgu i ni ein pwys a'n hyder ar Dduw, ac yn ein rhwymo i'w waſnaethu ef gan ba un i'n cynhelir. Pan weddïom ar Dduw *ar faddeu i ni ein dyledion fel y maddeuwn i eraill,* mae hynny yn ein rhwymo ni yn gaeth i faddeu i'r ſawl a wnêl ar tai i'n herbyn, fel y mae gennym obaith cael fŷth drugaredd gan Dduw. A Phan weddïom *na'n harweinier i brofedigaeth eithr ein gwared ni rhag drwg,* hyn a ddylai ein ffrwyno ni rhag rhedeg i brofedigaeth, a'n gwneuthur ni yn ofalus i ochel pob pechod a'i achoſion ef. I'r an perwyl mi a allwn hefyd grybwyll am Weddïau yr Eglwys i'r hon'r ŵyf yn gobeithio ſôd eith cynniweiria yn aml. Yno yr ydych yn dechreu a Chyffes o'ch pechodau, ai ni ddylech chwi hefyd ymwrthod a hwynt yn gyſtadl a'u cyffeſſu? A cyn niwedd y Gyffes yr ydych yn gweddïo *ar dduw er mwyn Chriſt ſyw o honoch rhag llaw mewn dawiol, union a ſobr fuchedd.* Ac agos yn mhôb gweddi chwi a gewch ryw beth i'r eſtaith hyn. Yn awr yr wy'n gobeithio eich bôd chwi mewn difrif calon yn eich gweddiau hyn, onid ê gwatwar Duw a dal gŵg iddo yr ydych, yn lle ei addoli a'i fodloni ef. Ond os ydych chwi o'ch calonnau yn deiſyfu y pethau hyn yr ydych chwi yn gweddïo am danynt, yna chwi a wnewch eich rhan i'w mwynhau hwynt, a chwi a wnewch eich goreu yn ddiwŷd ar fyw yn y cyfryw ſodd Sanctaidd a daionus ag yr ydych yn gweddïo ar i chwi wneuthur. Ac os 'chwanegwch chwi fel hyn ddiwydrwydd at eich Gweddïau, ni bydd arnoch fŷth eiſiau Gras Duw i'ch cynnorthwyo.

(5.) Yſtyriwch hefyd mor gyfiawn ac unïawn yw holl orchmynion Duw, y cyfryw na all ein Rheſwm ni ein hunain amgen na chydſynio a hwynt, megis yn fwyaf cyttunol a nyni fel yr ydym ni yn Greaduriaid Rheſymmol. I roi eſampl yn y pennaf o honynt; ond tra

chyſiawn ac addas yw y carem ni Dduw uwchlaw pôb peth, yr hwn yw'r gorau a'r perffeithiaf o'r holl Hanfodau, ac oddiwrth ba ân yr ydym ni 'n derbyn ein holl bethau daionus? Oni ddylem ni weddio arno ef yr hwn yn unig a ddichon ein gwrando a'n cynnorthwyo ni; a rhoi diolch a moliant iddo ef yr hwn yw Tâd y trugareddau? Onid ydyw yn dra rheſymmol i Blant ufuddhau i'w Rhieni, a Deiliaid i'w Rheolwŷr? a bôd i bôb dŷn fyw mewn heddwch a chariad a'u gilydd, a dywedyd gwirioneddau gwneuthur goneſtrwydd fel y mynnent wneuthur a nhwythau? Onid yw 'n drachymmwys a gweddaidd i bob dŷn fwyttaac yfed yn gymhedrol, fel y mae 'n orau er mwyn ei iechyd? Bôd yn ardymherus ac yn ddiwair yn ei holl Ymarweddiad? Oni chydnebydd Rheſwm pob dŷn uniondeb ac addaſrwydd y Deddfau hyn a'r cyffelyb? Ac am rai ſydd yn ymddangos â mwy toſtrwydd yn ddynt, ſe ellir rhoi rheſwm da iawn am y rhei'ni heſyd. Gan hynny y mae yn eglur, fôd holl orchymmynion Duw yn gynghorion doethion ac iachuſol Tâd tra-thyner, yr hwn nid yw yn gwahardd i'w *Blant* ddim ond ſydd er daioni iddynt eu hunain, ſef *gwneuthur barn, a hoffi trugaredd, ac ymoſtwng i rodio gyda eu Duw.* Mic. 6. 8. *Bu Chriſt ſydd eſmwyth, a'i ſaith ſydd yſgafn.* Mat. 11. 30. Gwaſanaeth Duw yw'r gwir fraint, fel yr ydym ni beunydd yn ei alw yn ein Gweddiau, A'i *orchymmynion ef nid ydynt drymmion*, 1 Ioan 5. 3. Oni byddwn ni gan hynny mor oſlyngedig i'n Tâd nefol, ie mor ſynhwyrol er ein daioni ein hunain ag ufuddhau i'r Deddfau tra-rheſymmol a grâſuſol a roddes efe i ni? Mor gyfiawn ac uniawn ydynt, naullwn ni dorri mo'nynt heb gynnyg math ar gam i ni ein hunain, gan fyned yn groes i reiwm ein meddyliau. *Gollunt ydynt i'r llygaid, a gorfôldd i'r galon, melyſach i'r dwnar mel, a na diferiad dilliau mel*, megis y mae y Pſalmydd yn fynych yn adrodd. Mor gyfaddas yw gorchymmynion Duw i'n natturiaethau ni, ac mor ddefnyddiol ac iachus i'n Heneidiau ni ag ydyw'r lluniaeth iachaf i'n Cyrph. Ac mae yn gymmaint doethineb i ddŷn bwylio ei ynaddygiad a'i ymarweddiad oll yn ôl deddfau Duw, ag ydyw iddo ef fyned mewn gwiſg weddaidd, a bwytta ac yfed yr hyn a ſo da er ymborth iddo. Ond ar y llaw arall pechu un yn rhedeg yn noeth o amgylch yr heolydd, ac

yn

yn llenwi ei enau o dom a budreddi, a phe torrai efe ac y dragiai ei gnawd ei hûn, ni fyddai hynny ddim yn arwydd mwy o ynfydrwydd a gwallgof, nag a fyddai iddo ef fyw yn ôl ei drachwantau ei hunan, yn hytrach nag yn ôl deddfau Duw, y rhai fydd mor gyttunol a'n Rheſwm ni, ac mor eglur yn cŷd-arwain ac ein gwir leshâd a'r elw pennaf i ni ein hunain, yn y bywyd hwn, a'r hwn fydd i ddyfod, fel yr ymddengys wrth yr hyn fy'n canlyn.

(6.) Yſtyriwch gan hynny yn y lle neſaf, mai gwirionedd tra-ſicr ydyw, *Fôd arwain buchedd dda ſanctteiddiol ym mhob moddion er tramawr fudd a chyffur i dyn ei hunan, ie yn y bud preſennol hwn. Duwioldeb ſydd fuddiol i bob peth.* Mae'n peri llonyddwch i'n Meddyliau, iechyd i'n Cyrph, yn 'chwanegu ein cyfoeth, ac yn dwyn i ni fawr barch a chymmeriad, mawr gariad ac ewyllys da ym myſg ein Cymmydogion. Iê mae 'n gyffredinol yn dwyn gydag ê bob mâth ar Fendithion, ac yn gwneuthur eu mwyniant hwynt yn felyſach ac yn hyfryda-h, ac mae yn cadw ymmaith lawer iawn o helbul yr hyn y mae rhai drygionus yn eu rynnu arnynt eu hunain, ac yn rhoddi i ni gynnorthwy mawr ac eſmwythder dan y blinderau hynny y rhai a all Rhagluniaeth Duw eu goſod arnom. Yn gymmaint ag na ddichon ûn dŷn o ba râdd neu gyflwr bynnag, arwain gwîr gyffurus fywyd, oni bydd iddo arwain Buchedd *Sanctaidd* a daionus. A hyn oll a fynych-ddyſgir yn yr Yſgrythyr, ac a ellir yn hawdd ei egluro drwy Reſwm golau : Neu oni bydd hynny yn ddigon, mae yn dra eglur i'w ddirnad drwy brawf beunyddiol; fôd i'r rhai a wîr ofnant Dduw, fwy heddwch a diddanwch yn y bŷd hwn, nag i ddrwg fucheddwŷr afreolus, y rhai ni wnant Gydwybod o'u ffyrdd.

Pe gwnawn i y gyffelybiaeth yn unig rhwng Gŵr ſobr a Meddwŷn, pa ûn dybygech chwi fy'n cael y gorau yn y Bywyd hwn? Pa ſawl gwaith y mae'r Yfwŷr mawrion nid yn unig yn difrodi eu Meddiannau, ond yn diniſtrio eu Hiechyd, yn gwanhâu eu Hymmenyddiau, ac yn byrhâu eu Heinioes ? Pa nifer o weithiau y maent yn

cwympo

cwympo mewn cyntrennau, yn cael yſigiod ac archollion, ac weithiau marwolaeth ei hunan, naill ai drwy ymladd neu drwy ryw ddigwyddiad greſynol neu ei gilydd. Weithiau hyd yn oed y plant yn yr heolydd a redant ar eu hôl hwynt, gan floeddio a gwneuthur gwatworgerdd o honynt. Ac os dilynwch chwi hwynt i'w Trigfannau eu hunain, pa fâth gyfhryfwl a mowrddrwg y maent yn ei wneuthur yno? Pa dyngu a rhegu, pa fonllefain ac ymleſtef, pa fâth gynhennu ac ymladd ſydd yno? Pa fath ddolefain a galarnadau y mae Gwraig a phlant yn eu gwneuthur? y rhai y prŷd hyn ond odid ſydd ddagan-ddynt ddiangc ymmaith o ofal am eu heinioes, ſel yr oeddynt o'r blaen yn eiſtedd gan newynu am yr arian a ddifrododd yr Hwſmyn drwg hyn yn y dafarn. (Pechod a chywilydd ydyw i'r rhai a'u croeſawant.) Ac wedi iddynt ſyw ennyd yn ôl yr helynt wŷllt ddrygionus hon, y newŷdd neſſaf yn grffredinol ydyw, eu bôd naill ai am Ddylêd ai Afreol wedi eu bwrw i Garchar, ac weithiau gan y Bobl hynny yn Nhai pa rai yr yſaſant hwy ymaith yr hyn oll a ennillaſant. Ac yn awr y cymmhellir hwynt gan angenhoſ ddi fyw ar farra dwfr, ac i oedi allan fywyd greſynol newynllyd, mewn ceudwll oeredd drewllyd, nes naill ai i gariad Cyfneſyfiaid, neu farwolaeth ei hûn eu rhyddhau oddiyno. (Ac ar y ffordd, a ydyw hon yn gyfryw ſuchedd hyfryd ag y tâl hi ſôd yn ddamnedig o'i herwŷdd i boenau Uffern yn dragwyddol? Ond mi a adawaf hyn tan yn y man.)

Fel hyn hefyd y gallwn i adrodd am reſynol ffrwythau Putteindra, yr hwn yn gyffredin a ddilynir â thlodi ac â gwradwydd, ac yn fynych lawn a ffieiddglwyf aflan, yr hwn a wna i ddynion bydru uwch daiar. Ac fel hyn pobl diglon beilchion maleiſus, ymddialgar, ydynt yn boen waſtadol iddynt eu hunain ac i bawb o'u hamgylch ac nid oes na heddwch na llonyddwch ond yn anaml rhyngddynt a'u Cymmydogion nac a'u Teuluoedd eu hunain. Y cyffelyb a ellir ei ddangos am bôb beiau eraill y rhai ydynt gynneſin yn oeſtad o ddŵyn eu coſpedigaeth eu hunain gyda hwy: ; heb ſôn dim am yr hyn y mae neu a ddylai y Swyddog ei wneuthur iddynt. Yn enwedig y cyfryw

ddrwg-

ddrwg, weithredwŷr a Lladron a Lleiddiaid, Teyrnfradwŷr a Gwrthryſelwŷr, ydynt yn anſynych yn dïangc o ddwylo Cyfiawnder cyhoeddus. *Ond pwy a wna niwaid i ddynion os dilynant hwy yr hyn ſydd dda?* Neu pa ddïaledd y mae dŷn yn ei ddŵyn arno ei hûn wrth ſyw 'n ſobr ac yn ddiwair, wrth ofni *Duw* ac anrhydeddu'r Brenin; Pa ddrwg a ddaw i ddŷn o ddilyn ei negeſeuau ei hûn, ac o fyw yn llonydd ac yn dangnheddyfus ymmyſg ei Gymmydogion? yn hytrach onid ellwch chwi weled mor ddedwyddol y mae rhai, ïe y ſalaf o honom yn byw, y rhai ydynt ddïwyd yn eu Galwedigaethau, a ſobr ac ardymherus, ac yn ofalus am ſodloni *Duw*, ac am gadw Cydwybod dda yn eu holl ffyrdd. Anſynych iawn y cyſyngir arnynt gan fawr angen, neu pe cwympent yn iſel eu cyflwr, etto pob Dyn da a'u hadwaen, ſydd barod i doſturio ac i roddi ymwared iddynt: ac yn ſynych a'u coelia am arian neu eu gwerth hyd onid allont dalu. A phawb ſydd ewyllyſgar i roi Gŵr goneſt gofalus ar waith, ſel na bo arno ond yn anſynych eiſiau Gwaith neu Farſiandïaeth. Ond Dynion ſegur, anllywodraethus, a ddilynant feddwdod a phutteindra, chwaryddiaeth, a thŵyll, a lledrad; a eſgeuluſant waſanaeth Duw, ac a halogant ddydd yr Arglwydd, gan fôd yn fynych yn y Dafarn pan ddylent fôd yn yr Eglwys; y rhai'n yw'r Bobl, os deliwch chwi ſulw, a gwympant yn gyffredin i'r eiſiau a'r trueni gwaelaf; ac eraill ni thoſturiant ond ychydig wrthynt, o herwŷdd dwyn o honynt hyn oll arnynt eu hunain. O mor ddedwŷdd y gallai bôb mâth ar ddynnion fôd, ïe mewn meſur mawr iawn yn breſennol, pe deuent hwy i fôd yn wîr grefyddol ac yn dda. Eu pechod a'u hynfydrwydd eu hunain, eu trachwantau a'u gwyniau yw'r achoſion o'r rhan fwyaf o'r trafferthion a'r trueni y maent hwy yn cyfarfod a hwynt; er y gwn i'u dda eu bôd hŵy'n arfer o leſain allan fôd eu tynghedfen yn galed, ac o fwrw y bai ar eraill, ac weithiau o rwgnach yn erbyn *Duw* ei hun. Ond nid ydynt hwy yn yſtyried ſel y maent beunydd yn annog *Duw* i ddigofaint drwy eu hechryſlon bechodau, ac a allant gan hynny fôd yn wîr deimladwy o'i farnedigaethau trymmion ef am yr unrhyw, heb law yr holl fowrddrwg ſydd yn anocheladwy yn gorddiwes drygioni.

gioni. A hyn ſydd yn gwneuthur eu cyflwr hwynt yn wir-reſynol, eu bôd hwynt yn ogwyddedig yn waſtadol i ddîgoſaint Duw, ac allant yn gyflawn ddiſgwil ei ddialedd ef i gwympo arnynt, ac i'w noethi hwynt o'i holl gyffur, a'u taflu i'r dinyſtr blînaf.

Ond yn y gwrthwyneb, yn hyn uwchlaw'r cwbl y mae dîogelwch a chyffur gŵr da yn gynnwyſedig, ei fôd ef yn mwynhâu bendith a ffafr yr Holl-alluog Dduw, ac am hynny mae iddo ſicrwydd na bydd arno eiſiau dim ſydd wîr-dda ar ei lês ef. Felly mae 'r addewid, Pſal. 84. 11, 12. Mat. 6. 33. *Y rhai yn gyntaf a geiſiant deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef, a gânt bôb cyfreidiau yn ychwaneg.* Fel na ddichon gŵr tlawd gymmeryd un ffordd ſicrach, i ddarparu iddo ei hûn ac i'w Deulu, na dyfod i fôd yn wîr grefyddol; ſe allai na chaiff efe bethau mowrion yn y Byd, etto fe a gaiff ymborth cyfaddas. Ac yna, yr hyn ſydd well na'r cwbl ôll, ef a gaiff fendith Duw gyda'r hyn y mae efe yn ei fwynhâu? a hyn a ddyry iddo ef fwy o wîr fodlondeb a chyffur yn yr ychydig ſydd ganddo, nag a ddichon Gwr drygionus ei gael yn ei holl Dryſorau mowrion. Duwioldeb gyda bodlonrwydd ydyw 'r elw mwyaf, Pſal 37. 16. 1 Tim. 6. 6. Gŵr tlawd ac ſydd gantho ond dymuniad *Jacob*, Lluniaeth i'w fwytta, a Gwiſg i'w roi am dan: Os oes gantho hefyd Dduwioldeb *Jacob*, ac ydyw yn cymmeryd yr Arglwydd yn Dduw iddo, ac yn byw yn ei ofn ef a'i watanaeth, ac yn mwynhâu teimledigaeth o'i ffafr ef, o mor fendigedig ydyw helynt y gŵr hwn! mor gyffurus y gall efe fyw bob amſer, er ei fôd mewn tlodi! Beth er bod ei Drigfa yn wael, ei Ymborth yn o arw ac yn galed, a'i Wiſg yn ddiſyml iawn; etto tra y caro efe Dduw yn ddi-ragrith, ac yr addolo efe ef beunydd yn ddefoſionol, efe a all droi ei gaban tlawd yn Balas, ie yn Deml; a'r *Duw* bendigedig a ymwel ag ef a'i breſennoldeb, a gymmer yn gymeradwy ei waſanaeth ef, ac a'i llonna ef a llewŷrch ei wynebpryd. Ac ar y gwybodaeth a'r mwynhâd hwn o *Dduw*, y mae gwîr gyffur bywyd dŷn yn pwyſo, beth bynnag a fo ei gyflwr ef oddiallan. Hyn yn unig ſydd yn rhoddi heddwch a bodlonrwydd i'w feddwl ef oddimewn, ac yn

pereiddio

pereiddio ei holl drugareddau, ac uwchlaw pôb peth yn cynnal i fynu ei galon dan y blinderau y cyferfydd ef a hwynt. Canys mae 'n rhaid i'r gorau o ddynion diſgwil eu rhan o'r gorthrymderau oddiallan yn y Byd hwn, megis clefyd a dolur, colled am Gyteillion ac am dda bydol, a'r cyfryw, y rhai'n ydyw y gofidiau cyffredin i bawb. Ond ymma y mae y gwr da yn eglur yn rhagori, gan ei fôd yn edyrch ar bôb peth a ddigwydd iddo ef megis yn dyfod oddiwrth ddwylo Duw tra doeth a graſuſol, yr hwn a ŵyr beth ſydd orau iddo ef, ac i ewyllys pa un y mae efe yn rhwydd yn ei roddi ei hunan i fynu, a'i holl negeſeuau, gan ddywedyd gyda'i Feiſtr bendigedig, *Nid fel yr ydwyfi yn ewyllyſio, ond fel yr ydwyt ti.* Ïe, mae efe yn derbyn blinderau megis wedi eu danſon mewn addfwynder, i'w geryddu ef am ei feiau, i ymarfer ac i ychwanegu ei Raſau, ac felly i'w barodtoi ef i Ogoniant. A dymma fawr elw Crefydd, ei bôd yn dyſgu i *Ddyn* i ba le i fyned am gyffur ac ymwared yn ei holl ing a'i gyfyngder, ſef at y Duw mawr daionus, yr hwn ſydd alluoccaf a pharottaf i gynnorthwyo ei Bobl yn holl amſereu trallod. Hyn yr ydym ni yn oeſtad yn ei ddarllain yn yr Yſgrythyr oedd arfer Gwŷr *Sanctaidd*, a hwy a ddeallaſant nad ofer ydoedd. Ac hyd y dydd hwn y caiff hôll weiſion ffyddlon Duw ddyfod o hŷd i'r ffrwythau daionus o roi eu gogwydd yn ddefoſionol fel hyn at Dduw drwy weddi. *Canys mae ei olwg ef bôb amſer ar y rhai cyfiawn, a'i gluſt yn agored i'w lleſain hwynt.* Mae efe yn toſturio wrthynt, yn eu cyffuro ac yn eu cynnal hwynt. Ni eſyd ef ddim ychwaneg arnynt nag y rhoddo efe allu iddynt i'w ddŵyn; ac yn ei amſer da, efe a gyflawna eu deffygion, ac a'i gwared hwynt o'u gorthrymderau, ïe, efe a'u try hwynt yn fendithion, ac a wnai *bôb peth gyd-weithio er daioni iddynt*, fel yr addawodd efe i'r rhai *a'i carant ef*, Rhuf. 8. 28. O pa fâth ddedwyddwch ydyw bôd yn gydnabyddus a Duw, a bôd gennym wîr deimledigaeth o'i Ragluniaeth ef, fel felly y bô i ni fŷw arni a gwneuthur y goreu o honi, *Job.* 22. 21.

Ond mor reſynol yw cyflwr y drygionus, yr hwn nid oes

oes ganddo ddim o'r cyfryw wybodaeth o Dduw, dim cariad iddo, na dim diſgwiliad am gymmorth ac ymwared oddiwrtho. Y mae efe yn ei hawddfyd mwyaf yn ŵr annedwŷdd iawn, tra bô efe byw heb Dduw yn y bŷd; ond yna y deall efe ac y bydd ei hun yn deimladwy o hynny yn ddi-ai, gan gwympo ef i ryw adfyd tramawr, ac nis gŵyr pa ffordd y trŷ efe am gyſſur ac ymwared. Canys ſel y mae drygioni yn oeſtad yn dŵyn dŷn i drueni (megis y dangoſais i o'r blaen) felly yno y mae yn ei ado ef mewn cyflwr tra-gofidus ac anobeithiol. A thymmer ddrwg eu meddyliau ſydd yn'chwanegu pŵys llwythog ar eu gofidiau, ac yn mwyhau yn dra-boenedig eu gerwindeb hwynt. Synnied eu heuogrwydd eu hunain ſydd weithiau yn arteithio eu Cydwybodau hwynt: ac yn eu llenwi ag ofn a dychryn: weithiau maent yn ffrommi ac yn ymddigio wrth y rhai a roeſant gymmorth tuag at ddwyn ymlaen eu dioddefiadau, ac weithiau y maent ïe yn cablu Duw ei hûn, ac yn grwgnach yn erbyn ei ragluniaeth ef. Y pryd y bo'r gwr da gyda *Job* yn bendithio Duw yn ei holl orthrymderau, mae y rhai'n yn barod i ganlyn cyngor ei wraig ef, ſef i felldithio Duw a marw. Canys gan eu bôd yn llawn o gyfyngder ac anobaith, maent ymron amhwyllo ac yn flîn ganddynt eu heinioes, fel yr ydym ni yn darllain am *Gain*, a *Judas*, a'r cyfryw yn yr Ysgrythyr ac mewn Hiſtoriâu eraill. O'm rhan i 'rwy'n tybied mewn gwirionedd, yn neſaf at y Cythreuliaid a'r rhei'ni ſydd yn Uffern, nad oes Greaduriaid yn y bŷd druanach na phobl annuwiol drygionus; a thra y gwelom ni beth yw ffrwyth cyffredin pechod ymma ar y Ddaiar, hawdd y gellir ein gorfod ei fôd yn arwain i Uffern a Damnedigaeth yn ôl hyn. A hyn ôll y mae dynion yn wall-gofus ac yn unchwant yn rhedeg iddo drwy eu drwg weithredoedd eu hunain; megis y mae dŷn a wthio ei ddwylo i'r tân, yn debyg i gael dolur a lloſgfa. *Drwy ymwrthod a Duw, maent yn gwrthod trugareddau iddynt eu hunain, a thrwy bechu yn ei erbyn, maent yn gwneuthur cam a'u Hentidiau*, ïe, a'u Cyrph hefyd, ac a'u Perthynas oll. Fel hyn y gwelwch chwi fôd Bywyd ſanctaidd yn drabuddiol i ni ïe yn y Byd preſennol hwn, yn lluddias llawer o ddrwg, ac yn dŵyn gydag ê bôb mâth ar ddaioni. Neu

os

os ſyrth dŷn i'r cyſtryw amſeroedd blinion, a dioddef o honaw yn unig o achos Crefydd a Chydwybod dda, y prŷd hynny y caiff efe yn gyffredinol y cyſtryw ryfeddol gyſſur a bodlondeb meddwl, ag y caiff efe ſuddugoliaeth a gorfoledd yng-nghanol ei ddioddefiadau, fel y gwyddom gael o'r Apoſtolion a'r prif-Griſtnogion, a hynny yn enwedig mewn gobaith o'r Gobrwy gogoneddus a roddwyd i gadw i Wŷr da yn y Nefoedd. Ond hynny a'm dŵg i at yr Yſtyriaeth ddiwaethaf y crybwyllaf ſr am dani.

(7.) Sef, *Mai Bywyd Sanctaidd drwy oludog drugaredd Dduw, a'n gwna ni yn berffaith ac yn dragwyddol-ſendigedig yn y Byd a ddaw, ond helynt Buchedd ddrwg a arwain i dragwyddol drueni a phoenedigaeth.* Yn ôl fel y bôm ni byw yn y Bŷd hwn, felly y mae yn rhaid i ni gael yn ŷ neſſaf: canys y Bywŷd hwn tydd ſuchedd o Brawf mewn treſn i Dragwyddoldeb. Iê ym Marwolaeth y mae gan Wr da tail o gyſſur mawr, gan ſôd gantho dyſtiolaeth Cydwybod dda, a ſynied o gariad Duw, yn yr hyn y gall efe gyda ſanct *Stephan*, orchymmyn ei Enaid i ddwylo'r Arglwydd Ieſu, yr hwn ſydd barod i'w dderbyn ef. Ond pa mor reſynol ydyw i'r Gŵr drygionus, pan fyddo heb law holl ddoluriau ei Gorph, ei Feddwl heſyd yn cael ei benydio a choffadwriaeth o'i bechodau, ac âg ofnedigaeth digoſaint Duw. Ond y rhagoriaeth mawr a wn eir yn nŷdd y Farn, pan *oſoder y defaid ar ddeheulaw Chriſt, a'r geifr ar yr aſſwy*, fel y cewch chwi wedi ei egluro Mat. 25. 31. *&c.* I'r rhai ar y llaw ddehau, hynny ydyw i'r rhai Duwiol a da, yr adroddir y farn orfoleddus honno, *Dunwch chwi ſendigedig blant ſy Nhad, etifeddwch y Deyrnas a barottowyd i chwi er pan ſeiliwyd y Byd.* Ac yno y cânt hwy ſyned i'r Deyrnas dra-ogoneddus honno, lle ni chaiff na phechod na thriſtwch ſŷth anflonyddu mo'nynt mŵy, lle ni chânt hwy ſŷth nac ofn na theimledigaeth o fâth yn y bŷd ar ddrygioni na phoendod i'r Enaid na'r Corph: ond hwy a gânt eu derbyn yn ddiattreg i breſennoldeb Duw, lle mae cyflowndet o orfoledd bŷth. Hwy a gânt y cyſtryw eglur wybodaeth o'r bŷth-ſendigedig Dduw, a'r cyſtryw ſywiol ſynied o'i

annherſynol Berfeithrwydd ag a'u lleinw hwynt o Ryfeddod, Cariad a Mawl: a hwy a gant deimlediga eth o gariad Duw a'u Hiachawdwr wedi ei dywallt mor helaeth arnynt, y cyfryw ag a dderchafa eu Calonnau, hyd yr uchder eithaf o lawenydd a diolchgarwch, a'u geneuau a lenwir o Halelniahau a Chaniadau Mawl, ac yn y Gorchwyl tra hyfryd hwn y cânt hwy bŷth bythoedd fôd yn gyfrannog a'r gymmanfa ſendigedig yn y Nef. Dyna berffeithrwydd y cwbl ôll, ſef na bydd i orfoledd y Nefoedd fŷth ddiben. Mae *yn odidog-ragorol yn gweithredu tragwyddol bwys Gogoniant i ni*, yn ôl yr addewid 2 Cor. 4. 17, 18. *Ni a gawn fôd gyda'r Arglwydd yn oeſtadol.* 1 Theſ. 4. 17. Y Duw tragwyddol a fydd y Rhan a gaiff ei Bobl ef; a'u gorfoledd ynddo ef ni leiheir ac ni tholir drwy bob tragwyddoldeb. Hwy a fyddant yn oeſtadol yn ei ſendigo a'i foli ef, yn oeſtadol wedi cael eu bodloni a'u digrifo wrth edrych ar ei Ogoniant ac a mwynhâd ei gariad; yn oeſtadol wedi eu difyrru â thra-hyfryd a chyttûnol gymdeithas Angylion a Seintiau: A cheraint anwŷl a chyfeillion ni wahenir byth mwy oddiwrth eu gilydd, pan gyfarfyddant unwaith yn y Nef. Nid oes gan Farwolaeth ddim gallu arnynt mwy. Maent wedi dyfod mewn rhyw feſur megis Chriſt ei hûn, ac yno cânt hwy ei weled ef megis ag y mae yn ei holl ogoniant, *Phil.* 3. 21. 1 *Ioa* 3. 2.

Ond pa beth yw cael ein gwneuthur yn debyg i Griſt, gweled Duw a'i fwynhâu, nid allwn ni yn gyflawn na'i adrodd na'i ddîrnad tra y bôm ni ymma yn y Corph: eu lleihau a'u hammherchu yn ddirfawr, a fyddai i ni gyfflybu gogoniantau y Nefoedd i hôll olud ac anrhydedd Llyſoedd a Phalaſau ymma ar y Ddaiar. Y gogoniant a'r gorfoledd nefol hynny fydd cymmaint ag nad ellir fyth mo'u heglur adnabod nes eu bod wedi eu mwynhâu: fel na ddichon Gwr dall fyth ddywedyd yn iawn beth yw goleuni, hyd oni bô ei Lygaid yn agored i'w ddirnad. Mae'n ddigon i ni fôd gennym ſicrwydd cyflawn gan addewidion yr Efengyl, fôd y cyfryw fywyd o anrhaethol ddedwyddwch wedi ei ddarparu i Ddynion da yn y Byd a ddaw. Ac fel yr aeth yr Arglwydd Ieſu o'r blaen i'w barodroi

barodroi iddynt, felly yn awr y mae efe drwy ei Yſpryd ſanctaidd yn eu parodroi hwynt i'r lle bendigedig hwnnw, drwy weithio ynddynt y grâs ſydd yn eu cymhwyſo hwynt i ogoniant, yr hwn yw ei wîr flaen-ffrwyth a'i ddechreuad yn eu Heneidiau hwynt. Gwîr ſanctaiddrwydd yw'r gwŷſtl ſiccraf o ddedwyddwch tragwyddol, ac ſydd yn ein gwneuthur ni yn addas iddo, *Eph.* 1. 13, 14. *Col.* 1. 12.

Gan hynny oblegid bôd y cyfryw orfoledd, o annherfynol fawredd, mor ſicr ac mor ddïogel, oni adawwn ni gyd ein cynghori i ymegnïo i'w geiſio ef, drwy rodio yn y ffyrdd ſanctaidd ſydd yn arwain atto? Sicr ydyw y gwneir felly, os oes gennym ddim crediniaeth yng-ngair Duw, ddim cyfrif o'n lles ein hunain. Ai rhaid i'n Heneidiau ni fyw tros byth mewn Byd arall, ac oni ymegnïwn ni hyd eithaf ein gallu a'n diwydrwydd i'w gwneu hur hwynt yn ddedwŷdd tros byth yno? Ond ein Heneidiau ni ein hunain ydynt hwy? Ac onid ydynt hwy gan hynny yn haeddu ein gofal a'n cariad ni? *Os byddwn ni ſynhwyrol* a da, *ond er ein mwyn ein hunain y mae*, er ein dedwyddwch ein hunain? Ac oes un ffordd arall i ni i'n gwneuthur ein hunain yn ddedwŷdd ond drwy ennill cariad Duw a bywyd tragwyddol? Onid ydym ni yn gweled fôd pôb cyflur bydol yn fyr ac yn anſicr? maent yn diflannu yn ein dwylo, ac yn darfod wrth eu harfer. Y mae ein Cymmydogion a'n cydnabod yn meirw beunydd o'n hamgylch; llawer o'n Ceraint anwŷl a'n Perthynas a aethant o'n blaen ni yn barod, a ninnau ein hunain ydym yn bryſſur yn eu dilyn hwynt. Yr ydym ni yn union ar derfynau Tragwyddoldeb, yn ogwyddedig i filoedd o glefydau a drwg ddamweiniau y rhai a allant attal ein hanadlau ni yn ddiſymmwth, ac yna fe dderfydd am danom. Gan hynny o herwŷdd nad all fôd gennym ſiccrwydd o'r bywŷd hwn nac o'i feddiannau: O gadewch i ni edrych am ſiccrwydd gogoniant tragwyddol; yr hyn drwy gynnorthwy Duw a allwn ni ei wneuthur, hyd yn oed y tlottaf ar y Ddaiar, os daw i fôd yn wîr dduwiol ac un dda. Canys nid ydyw Duw dderbyniwr wyneb. Fe fu Chriſt farw yn gyſtal

dros dlodion a chyfoethogion, a'r rhai nid oes ganddynt etifeddiaeth ar y Ddaiar a allant fôd yn Etifeddion Teyrnas Nef, os byddant gyfoethogion o ffydd a chariad tuagat Dduw, *Iago* 2. 5. Ac i'm tŷb i fe ddylai y rhai fydd yn cael cymmaint o helbul a thriſtwch yn y bywyd hwn, gynhyrfu i ymgais ar ôl golud a gogoniant yn y bywyd a ddaw. Yno y ceiff y *Lazarus* tlottaf ſil o weithiau fŵy o ddifyrrwch a gorfoledd, nag y mae un *Difes* balch, neu y Glythion goludog, a'r Epicuriaid yn ei gael yr awr hon yn eu danteithion blaſus a'u Gwiſgoedd gogoneddus. Ac etto, fe all gwîr obaith o'r gogoniant hwn lenwi meddwl Gŵr daa chymmaint o orfoledd, ag yr anghofia efe ei dlodi, ac ni wnâ gyfrif fôd mo'i ddioddefiadau yn haeddu eu cyffelybu i'r dedwyddwch y mae efe mewn gobaith am dano, ac ni newidiai efe mo'i helynt a'r Tywyſog mwyaf ar y Ddaiar, yr hwn ſydd ddieithr i'r gobaith hwnnw: Fel hyn yr oedd gyda'r Apoſtolion Sanctaidd a'u dilynwŷr, 2 *Cor.* 6. 10. 1 *Pet.* 1. 6, 7, 8.

Fel hyn y darfu i mi ar fyr adrodd i chwi beth o ddedwyddwch y duwiol yn y Bŷd a ddaw: Ond ar y llaw arall yſtyriwch beth a fydd rhan y drygionus, yr hwn ſydd yn diyſtyru trugareddau Dnw, a chynnygion ac addewidion yr Eſengyl: y rhai hyn o'r diwedd a gwympant dan ei drwm *Ddigofaint* ef a'i Ddialedd, ac yno y bydd rhaid iddynt aros yn dragywŷdd mewn tra-anoddef boenau Eniad a Chorph, a oſodir allan drwy y pethau mwyaf ofnadwy, megis Tân a Brwmſtan, a'r Prŷf ni bydd marw bŷth, yr hwn ſydd yn cnoi ac yn brathu eu calonnau yn dragwyddol. Hwy a deflir i'r tywyllwch eithaf, lle mae wylofain, griddfan, a rhingcian dannedd, heb y lleiſwyrch lleiâf o obaith neu gyffur hyd bŵb tragwyddoldeb. *Mat.* 25. 30, 41, 46. *Marc.* 9. 43. hyd ddiwedd y bennod; 2 *Theſ.* 1. 7, 8, 9. Y rhai'n yw'r Geifr y rhai wedi eu goſod ar y llaw aſſwy ſydd raid iddynt wrando y farn doſturus honno *Ewch oddiwrthif rai melltigedig i'r tan tragwyddol a barod'towyd i Ddiafol ac i'w Angylion.* Barn drom, ac etto yn dra-chyfiawn. Canys hwy *a giliaſont* oddiwrth Dduw, ac a eiceuluffaſont ei waſanaeth ef yma ar y ddaiar, ac am hynny rhaid iddynt yn awr *giſio* o'i breſenoldeb ef,

yn

ym mha ûn ni ddichon eu meddyliau llygredig hwynt gymmeryd dim diſyrrwch. Hwy a wnaethont ſwy cyfrif o'r Dafarn nag o Dŷ Dduw; ac a gymmeroſant ſwy diſyrrwch yn Gwledda ac yn Yfed, yn Rhuo ac yn Gloddeſt ym myſg eu Cyfeillion drygionus, nag yn addoli Duw yng-hymmunded y Saint; ni chargſont hwy na gweddïau na moliant yng Nghymanfeydd el Bobl, ac nid oedd dim meddwl ganddynt ar ddyfod i Fwrdd yr Arglwydd, er ei mynych wahodd atto; ac am hynny rhaid ydy w yn awr eu cau hwynt allan o'r ſâth gynlleidfa *Sanctaidd*, ac oddiwrth y ſâth oruchel a nefol orchwylion, i'r rhai y maent yn hollawl yn anghymmwys. Yr oedd llawer o honynt yn ymroi 'n fawr i *felldithio*, ac yn awr y daeth melldith arnynt: Y *Felldith Ddaw* yr hon yn eu creulondeb a ddymunaſont hwy yn fynych i'w Cymmydog, a ſyrthiodd yn awr arnynt en hunain. Heb law hyn, oni ddarfu i lawer o'r Truenïaid halogedig hyn îe alw am y felldith hon ar eu pennau eu hunain, yn yr iaith Uffernol hono *Mildith Dduw imi*? Apha ryfeddod os caniatteir eu herfyniad, a'u bôd yn awr wedi eu barnu i'r Ddamnedigaeth yr oeddynt hwy ſel hyn yn galw am dani? Gan *Ddafol* yr arweinwyd ac yr hyfforddwyd hwynt, a chan ei Offer drygionus ef a'u trachwantau anifeiliaidd eu hunain; ac am hynny yn awr mae yn rhaid iddynt gael *diafol a'i Angylion*, a phechaduriaid damnedig fel nhwy eu hunain i fôd yn gyfeillion iddynt mewn poenau, y rhai ydynt eyn belled oddiwrth dofturio neu gyſſuro y naill y llall, a'u bôd yn hytrrach yn melldithio eu gilydd yn awr yn eu trueni, y rhai o'r blaen oeddynt yn temptio eu gilydd i bechu. Oh yngyfarfod greſynol? Pan ddêl y Meddwon, y Putteinwŷr a'r Putteiniaid yno ynghŷd i'r ffaglau poethion hynny. Lle bydd ofer llefain am ddefnyn o ddwfr i oeri'r Tafod. Ni cheir mo honaw: eu hôll bethau da a aethant heibio ac a ddarfuant; a choffadwriaeth eu hôll gyfeddach a'u trythyllwch nid yw 'n gwaſnaethu ond i chwanegu eu poenau. Ac yr awr hon hefyd hwy a allant gofio fel y darfu i Dduw dracheſn a thracheſn alw arnynt, ond ni wrandawent; ni wrendŷ ynteu yn awr gan hynny mo'u llefain hwynt, wedi dyfod ing a chyfyngder arnynt, *Dih.* 1, 24. hyd y diwedd. Ac er iddynt grïo allan yn

erbyn eu cyfeillion a chyhuddo y Cythraul, ac yn eu cynddaredd gablu Duw ei hûn, etto eu Cydwybodau hwynt a ddymchwelant yn y creulondeb mwyaf arnynt eu hunain, y rhai heb yn waetha i'r hôll rybuddiau a gawsont, a ddarfu iddynt drwy eu parhâd gwîrfodd ac anedifeiriol mewn pechod, eu ſoddi eu hunain yn y tŷnni hwn, o ba ûn ni chânt hwy fŷth ollyngdod. O ain ofnadwy, *Tân tragwyddol! Poenau tragwyddol!* O fel y mae meddwl am hyn yn ſuddo ac yn torri eu calonnau, ac yn eu llenwi hwynt a'r erchyllrwydd a'r anobaith dyſnaf. *Pwy a all drigo mewn lloſgfeydd tragwyddol? Pwy a all?* Ac etto i'r pechadur damnedig *y mae'n rhaid*, er mai yn y modd ger winaſ ac anoddefgaraf. Wedi iddynt orwedd ſil myrddiwn o flynyddoedd yn y lle poenedig hwnnw, etto nid oes un moment llai i ddyfod, mae tragwyddoldeb cyfan etto yn ôl. Y Prŷf ni fydd *byth* mwy'r fflam dân ni ddiffodir *byth*. Nid ydyw Duw [illegible] i'w gyhuddo o doſtrwydd yn hyn ei gŷd, o [illegible] mai gwaith y pechadur ei hun ydoedd, ſirwyth [illegible] ei hun; Oblegid hwy a wyddaſant y ſoddai [illegible] hwynt i Uffern, ac etto hwy a anturient arno. A'r [illegible] mae efe yn eu ſuddo hwynt yno mor naturiol ag y ſyrth y garreg ar y ddaiar. Ie ymma yn y bŷd y Balch a'r Cybydd, y Cenſigennus a'r dialgar, yr halogedig a'r trythyll ydynt yn ennyn peth o gynnyd Uffern yn eu Heneidiau eu hunain; a thra bônt yn dŵyn gyda hwynt yr unrhyw dymmer meddwl drygionus, rhaid i hynny etto eu gwneuthur hwynt yn dra-gofidus a thruain mewn Bŷd arall, bŷth cyhŷd ag y bo byw eu Heneidiau hwynt, a'r camweddau hyn yn glynu wrthynt, hynny ydyw, hyd bôb tragwyddoldeb. Na feied yr hwn ſydd yn dwyn tân yn ei fynwes ar Raghuniaeth Duw am wneuthur y tân yn boeth, pan ymdeimlo a'i lofgfa, ond beied ar ei ynfydrwydd a'i afreol ei hûn: Ac felly y mae yn rhaid i bechaduriaid ſydd yn eu barnu eu hunain wneuthur o'u hanfodd.

Ac yn awr mynegwch i mi yn rhodd, Oni ddyleech chwi gyda phob rheſwm yn y byd edifarhau allan o law am eich pechodau, a'u taflu oddiwrthych drwy eu cashâu

allan

a'u ffieiddio, ac o hyn allan ymoſſod ar yrfa o Sancteiddrwydd difrifol, fel felly y diangoch o'r holl drueni hwn a fygythir ar y rhai drygionus. ac y byddoch cyfrannog o'r gogoniant a addewir i'r duwiol a'rda. Onid ydyw mîl o bunnoedd yn y flwyddyn yn haeddu llafur un dydd? Ac oni wna holl lawenydd y Nef yr hwn a bery byth bythoedd, gyflawn wobrwy am ein diwŷdrwydd ni yng ngwaſanaeth Duw am fyr amſer y bywŷd hwn? Ac onid ydyw tragwyddol boenau Uffern yn ddigon er attal Dynion oddiwrth fuchedd anllywodraethus a phechadurus, er iddo fod yn fuddiol ac yn hyfryd iawn ymma dros ennyd fechan? Ond chwi a glywſoch o'r blaen brofiad helaeth, fôd Buchedd Sanctaidd ie yn y Bŷd preſennol ym mhob modd yn fwyaf bûdd a hyfrydwch i ni. Yn ddiammau gan hynny y mae Gwr da yn cael mwy melyſder a bodlondeb yn y ffordd i'r Nefoedd, nag y mae pechaduriaid yn y ffordd i Uffern. Ein Duw trafuſol ni ſydd yn treſnu i ni waſanaeth eſmwyth ac [illegible] deddus, ac yn rhoi gwobrwyon gogoneddu[illegible] Cythraul ſydd Feiſtr creulon erchyll, ac y[illegible] gaethweiſion ar y drygwaith gwaelaf, ac we[illegible] talu iddynt gyflogau tra greſynol, *Rhuf.* 6. [illegible] Pa un gan hynny a fyddwch chwi ai gwŷr [illegible] Griſt, ynteu caethweiſion i'r Cythraul? Pa un a w[illegible] chwi, a'i rhodio yn ffyrdd daionus Duw, y rhai a d[illegible] gan heddwch a chyſſur ymma ar y Ddaiar, a thargwyddol ogoniant yn y Nefoedd; ai yn llwybrau ceimion pechod, y rhai yn awr a ddygant driſtwch a chwilydd a phoen, ac yn ôl hyn a'ch boddant chwi mewn trueni tragwyddol a phoen yn Uffern? Fel hyn y goſſodwyd o'ch blaen chwi fywyd a marwolaeth, dedwyddwch a thrueni; Pa ddewis gan hynny a wnewch chwi? Fe debygai hynad oes fawr anhawſder yn yr achos i ŵr a deſnydd ei reſwm ganddo, os gwna efe heſyd ddeſnydd o honaw yn y pethau a berthynant i'w Enaid. Ychydig fyfyrio a waſnaetha'r tro i ddwyn ar ddeall i ddynion, nad oes un rheſwm o herwŷdd pa ham y dylent hwy ddewis dodi a gwradwydd, penyd a charchar (os gallant drwy oneſtrwydd eu gochel) yn hyttrach na Golud ac Anrhydedd, Sunwythder a Rhyddid. Ond mae yn ſeer gennif fôd

fâl

erbyn eu cyfeillion a chyhuddo y Cythraul, ac yn eu cynddaredd gablu Duw ei hûn, etto eu Cydwybodau hwynt a ddymchwelant yn y creulondeb mwyaf arnynt eu hunain, y rhai heb yn waetha i'r hôll rybuddiau a gawſont, a ddarfu iddynt drwy eu parhâd gwîrfodd ac anedifeiriol mewn pechod, eu ſoddi eu hunain yn y trueni hwn, o ba ûn ni chânt hwy fyth ollyngdod. O aic dinaſwy, *Tân tragwyddol! Poenau tragwyddol!* O fel y mae meddwl am hyn yn ſuddo ac yn torri eu calonnau, ac yn eu llenwi hwynt a'r erchyllrwydd a'r anobaith dyfnaf. *Pwy a all drigo mewn lloſgfeydd tragwyddol? Pwy a all?* Ac etto i'r pechadur damnedig *y mae'n rhaid*, er mai yn y modd ger winat ac anoddefgaraf. Wedi iddynt orwedd ſil myrddiwn o flynyddoedd yn y lle poenedig hwnnw, etto nid oes un moment llai i ddyfod, mae tragwyddoldeb cyfan etto yn ôl. Y Prŷf ni fydd *byth* mâw; y fflam dân ni ddiffodir *byth*. Nid ydyw Duw chwaith i'w gyhuddo o doſtrwydd yn hyn ei gŷd, o herwydd mai gwaith y pechadur ei hun ydoedd, ffrwyth ei ddewis ei hun: Oblegid hwy a wyddaſant y ſoddai pechod hwynt i uffern, ac etto hwy a anturient arno. Ac yn ddiau mae efe yn eu ſuddo hwynt yno mor naturiol ag y ſyrth y garreg ar y ddaiar. Ie ymma yn y bŷd y Baleh a'r Cybydd, y Cenfigennus a'r dïalgar, yr halogedig a'r trythyll ydynt yn ennyn peth o gynnyd Uffern yn eu Heneidiau eu hunain; a thra bônt yn dŵyn gyda hwynt yr unrhyw dymmer meddwl drygionus, rhaid i hynny etto eu gwneuthur hwynt yn dra-gofidus a thruain mewn Bŷd arall, bŷth cyhŷd ag y bo byw eu Hene'diau hwynt, a'r camweddau hyn yn glynu wrthynt, hynny ydyw, hyd bôb tragwyddoldeb. Na feied yr hwn ſydd yn dŵyn tân yn ei ſynwes ar Raglunaeth Duw am wneuthur y tân yn boeth, pan ymdeimlo a'i loſgfa, ond beied ar ei ynfydrwydd a'i atreol ei hûn: Ac felly y mae yn rhaid i bechaduriaid ſydd yn eu barnu eu hunain waeuthur o'u hanfodd.

Ac yn awr mynegwch i mî yn rhodd, Oni ddylech chwi gyda phob rheſwm yn y byd edifarhau allan o law am eich pechodau, a'u taflu oddiwrthych drwy eu cashâu

ân

a'u ffieiddio; ac o hyn allan ymoſſod at yrfa o Sancteiddrwydd difrifol, ſel ſelly y dïangoch o'r holl drueni hwn a fygythir ar y rhai drygionus, ac y bydd'och cyfrannog o'r gogoniant a addewir i'r duwiol a'rda. Onid ydyw mîl o bunnoedd yn y ſlwyddyn yn haeddu llafur un dydd? Ac oni wna holl lawenydd y Nef yr hwn a bery byth bythoedd, gyflawn wobrwy am ein diwydrwydd ni yng ngwaſanaeth *Duw* am fyr amſer y bywŷd hwn? Ac onid ydyw tragwyddol boenau Uffern yn ddigon er attal *Dynion* oddiwrth fuchedd anllywodraethus a phechadurus, er iddo fod yn fuddiol ac yn hyfryd iawn ymma dros ennyd fechan? Ond chwi a ſylwſoch o'r blaen brofiad helaeth, fôd Buchedd *Sanctaidd* îe yn y Bŷd preſennol ym mhob modd yn twyaf bûdd a hyfrydwch i ni. Yn ddïammau gan hynny y mae Gwr da yn cael mwy melyſder a bodlondeb yn y ffordd i'r Nefoedd, nag y mae pechaduriaid yn y ffordd i Uffern. Ein Duw grafuſoi ni fydd yn trefnu i ni waſanaeth eſmwyth ac anhyddeddus, ac yn rhoi gwobrwyon gogoneddus. Ond y Cythraul ſydd Feiſtr creulon erchyll, ac yn rhoi ei gaethweiſion ar y drygwaith gwaelaf, ac wedi hynny yn talu iddynt gyflogau tra grefynol, *Rhuf.* 6. 23. Pa un gan hynny a fyddwch chwi ai gŵŷr rhyddion i Griſt, ynteu caethweiſion i'r Cythraul? Pa un a wnewch chwi, a'i rhodio yn ffyrdd daionus Duw, y rhai a ddygan heddwch a chyſſur ymma ar y Ddaiar, a thargwyddol ogoniant yn y Nefoedd; ai yn llwybrau ceimion pechod, y rhai yn awr a ddygant driſtwch a chwilvdd a phoen, ac yn ôl hyn a'ch boddant chwi mewn trueni tragwyddol a phoen yn Uffern? Fel hyn y goſlodwyd o'ch blaen chwi fywyd a marwolaeth, dedwyddwch a thrueni; Pa ddewis gan hynny a wnewch chwi? Fe debygai ûn nad oes fawr anhawſder yn yr achos i wŷr a defnydd ei reſwm ganddo, os gwna efe hefyd ddefnydd o honaw yn y petnau a berthynant i'w llaid. Ychydig fyfyrio a waſnaetha'r tro i ddwyn ar ddeall i ddynion, nad oes un rheſwm o herwŷdd pa ham y dylent hwy ddewis dodi a gwradwydd, penyd a charchar (os gallant drwy oneſtrwydd eu gochel) yn hyttrach na Golud ac Anrhydedd, Ffmwythder a Rhydd did. Ond mae yn ſeer gennif fôd

ſi

ſil o weithiau lai rheſwm i ddŷn, i anufuddhâu i Ddaw ac i ddamnio ei Enaid ei hun bŷth, yn hyttrach na'i fodloni a'i waſnaethu ef, ac ſelly gwneuthur ficcrwydd o lechydwriaeth dragwyddol. Gan hynny gadewch i mi erto attolygu arnoch gymmeryd y peth hyn i'ch yſtyriaeth, a meddwl yn ddifrifol beth ſydd fwyaf rheſymmol a mwyaf lleſol i chwi eich hunain, ac yna dewiſwch yn gyſattebol. Ac mi a attolygaf i Ddaw hyfforddi eich calonnau i wneuthur dewis mor bwyllog ag na bo i chwi fŷth achos i edifarhau o'i blegid, ymma nag yn y Bŷd a ddaw. *Amen.*

PEN.

PEN. II.

Portreiad byr o ſuchedd Sanctaidd, gyda rhai Hyfforddiadau byrrion tuag at yr unrhyw

OS gofynnwch chwi i mi yr awr hon ym mha beth y mae y Sancteiddrwydd hwn o'n bucheddau yn gynwyſedig, i ba un y bûm i trwy 'r amſer yn eich annog, hynny yr wyf yn gobeithio a ellwch chwi mewn peth meſur ei ddeall wrth edrych yn ôl ar y peth a ddywedais yn y dechreu, ac wrth ddal ſulw ar y peth a adroddais i ar hŷd fy ymadrodd oll. Etto er mwyn cynnorthwyi chwi, mi a'i goſodaf ger eich bronnau yn beth eglurach, er mai ar fyrr eiriau, fel nad ellir diſgwil amgen yn y Pappur bychan hwn.

Yn gyffredinol gan hynny (ſel yr adroddais i y peth o'r blaen) Eich annog chwi yn unig yr ydwyf i fyw fel y gweddai i wir Griſtnogion, yn ôl eich Addunedau yn eich Bedydd, yn cadw pa un y mae eich Chriſtnogeiddrwydd chwi yn gynnwyſedig. Yn awr wrth eich Bedydd yr ydych chwi yn rhwym i gredu yn Nuw Tad ac i ufuddhau iddo, a'r Mâb a'r Yſpryd glân. Rhaid i chwi gydnabod yn ddiffuant ac yn ddiragrith mai Duw y Tad a'ch

gwnaeth

gwnaeth ac ſŷ 'n eich cadw chwi, mai Mab Duw yw eich Prynnwr, a'r Yſpryd glan yw eich Sancteiddiwr, Arweiniwr a'ch Diddanwr. Ac yn gyttuuol a hyn y mae 'n rhaid i chwi ymddwyn eich hunain yn gyſtal yn eich calon ac yn eich buchedd. Gan hynny rhaid i chwi ymwrthod a Diafol, y Bŷd a'r Cnawd, y rhai a fynnent eich tynnu chwi ymmaith oddiwrth Dduw, a rhaid i chwi yn ddiyſgog gredu pyngciau eich Ffydd Griſtnogawl, ac yn ofalus gadw gwynfydedig Ewyllys Duw a'u Orchmynnion holl ddyddiau eich bywyd. Eich ffydd a ofynnir mewn trefn i ufudd-dod: Canys onid ydych yn credu Efengyl Chriſt, nid ydych chwi debyg i ufuddhau iddo. Yn y ddau beth hyn gan hynny y mae Crefydd Chriſtion yn gynnwyſedig, i'r hyn y mae efe yn rhwym wrth ei Fedydd, ſef, yn Credu y peth a ddatgyddiodd Ieſu Griſt, ac yn gwneuthur yr hyn a orchmynnodd. Ar fyr, Chriſtion da yw efe yr hwn ſŷ 'n credu yn ddiyſgog ei Gredo, ac yn ofalus yn cadw y Gorchmynnion.

Yr Athrawiaethau yr ydym ni i'w credu ydynt yn ddïau yn gyflawnach ac yn helaethach wedi eu rhoddi i lawr yn yr Ysgrythyrau ſanctaidd y rhai a'ſgrifennwyd gan wŷr wedi eu hyſprydoliaethu gan yr Yſpryd glan, ac felly a ddyleid eu derbyn megis Gair Duw, a'u darllain yn ddiwyd a'u credu yn ddiſgl. Ond prif Byngciau y Ffydd Griſtnogawl a grynhoir ar fyr yn yr hwn a elwir Credo yr Apoſtolion, *Credaf yn Nuw y Tâd*, &c. Hwn yr wyf yn gobeithio eich bôd yn gydnabyddus iawn ag e gan ei fôd mor fyr ac eglur, ac a addrodir beunydd yng ngwaſanaeth yr Eglwys; ac am hynny ni oſodaf fi mo'naw yn ehang ar lawr. A hwn hefyd yr wyf yn gobeithio eich bôd yn credu ei fôd yn dra gwîr. Chwi a'i cymrech yn ddrwg, pe'r amheuwn i eich crediniaeth o'r Credo, heb yr hwn nid ydych i'ch cyfrif yn Griſtnogion. Ond gadewch i mi eich cynghori chwi i yſtyried yn fynych ac yn ddifrifol y gwirioneddau mawr cynwyſedig yn y Credo, fel y galloch eu deall yn eglurach a'u hoffi hwynt yn guach. Ac attolwg edrychwch ar fôd eich crediniaeth o honynt yn gadarn iawn ac wedi ei dyfn-wreiddio yn eich Eneidiau, fel felly yn ymddangholo ffrwyth eich Ffydd

yn

yn Sanctteiddrwydd eich Buchedd. Heb hyn, gwybodaeth noeth o'r Credo, a'i adrodd yn fynych iawn ni chàl faw i ni. Canys, fel y dywedais i chwi, Ufudd-dod yw diben Ffydd. Ac y mae holl bynciau ein Ffydd ni yn dra eglur yn tueddu i'n gwneuthur ni yn Sanctaidd ac yn dda, os gwnawn nî ond eu dyfal Synnied, a'u hystyried yn dda. I ddangos hynny ar fyrr eiriau, *Os credwn ni mai Duw y Tad holl-alluog a'n gwnaeth ni a'r holl fyd*; Yna'r ydym ni yn rhwym i'w garu a'i anrhydeddu ef, i'w addoli ac ufuddhâu iddo, megis ein gwneuthurwr, a'n Cynhaliwr, yr hwn fydd Holl-alluog mewn Nerth, Diddiben mewn Doethineb, Daioni, a phôb màth ar Berffeithrwydd. Os credwn ni mai *Iesu Grist yw mab Duw, a Phrynwr dynol ryw, yr hwn a fu farw drosom ac a gyfododd drachefn, ac a dderchafodd i'r Nefoedd, ac a ddaw oddiyno i farnu'r byw a'r meirw*, ac a ganiatta i'r holl Ffyddloniaid edifeiriol ac ufudd, *faddeuant o'u pechodau, a bywyd tragwyddol*, onid a farn y rhai drygionus i drueni tragwyddol: Rhaid i'n crediniaeth ni o hyn, ein harwain ni i wîr Edifeirwch a gwellhâd Buchedd, ac i ufudd roi ein pwys ar drugareddau Duw, a haeddedigaethau Christ, am faddeuant ac iechydwriaeth. Ac os credwn ni, *mai swydd yr Yspryd Glan yw ein Sanctteiddio ni, a holl etholedigion Bob'l Duw*; yna ni a ddylem weddïo ar Dduw am ei Yspryd Sanctaidd, a rhaid i ni ymroi ein hunain i'w gynhyrfiadau da ef, ac ymostwng i'w weithrediad ar ein heneidiau, fel y bo iddo ein Sanctteiddio ni a'n gwneuthur yn dduwiol, fel selly y byddom Aelodau bywiol *o Eglwys lân Gatholic* Christ. Ac yn yr Eglwys hon yr ydym ni yn rhwym i aros, fel selly *Yng-nghymmun y Saint*, y gallom fwynhau budd y Gair, y Sacramentau, a'r Gweddïau, drwy ba foddion y mae 'r Yspryd glân yn gweithio grâs ynom, ac yn 'chwanegu yr unrhyw, hyd oni pherpheithier ef mewn Gogoniant tragwyddol, i'r hwn y ceiff Gwŷr da eu derchafu, Enaid a Chorph, yn yr Adgyfodiad, fel y câdd eu Heneidiau hwynt afael arno yn ebrwydd yn ôl eu marwolaeth.

Fel hyn y gwelwch pa fodd y mae gwîr Grediniaeth yn arwain Dŷn i Sanctteiddrwydd Buchedd. Ac am hynny yn

yn yr Yſgrythyr ân yr ydym ni yn cael ſôd cymmaint o grybwyll wedi i wneuthur am Ffydd, neu am gredini-aeth yn Nuw a Chriſt. Hyn mewn llawer o leoedd ſydd wedi ei arddurchafu yn uchel, ac a ofynnir yn gaeth gennym, megis gwir ſylwedd ein Dledſwydd; yn gymmaint ag y dywedir yn lynych ein bôd ni i'n cyfiawnhâu neu i gael maddeuant ar gyfrif ein Ffydd, ac i gael iechydwriaeth drwy Ffydd, a hyn ei gŵd yn bennaf fel yr wyf yn meddwl, oblegid mai gwir Ffydd ſydd yn dwyn allan ufudd-dod, ac yn dyfod ag un i fôd yn *Ddiſgybl* ufudd, cywir i Ieſu Griſt, ac felly mae yn ein gwneuthur ni yn addas i drugareddau Duw yn a thrwy ein Hiachawdwr bendigedig. Ond pan nad yw Ffydd yn dwyn allan ffrwyth Sanctaiddrwydd a Gweithredoedd da, nid yw o gyfrif yn y bŷd gyda Duw, ac ni leſia i ni, fel y gellwch chwi weled yn helaeth yn yr ail bennod o St. *Iago*, heb henwi un lle arall-Gan hynny chwi a wyddoch ein bod yn rhwym wrth ein Bedydd, nid yn unig i gredu holl Byngciau y Ffydd Griſtnogawl ond hefyd i gadw Gorchmynion Duw, y rhai yr wyf i ſon am danynt yn neſaf.

Yn awr, y Gorchmynion hyn hefyd a gynhwyſir yn egyn lur yr Yſgrythyrau Sanctaidd; ac am hynny mae mwy o reſwm etto pa ham y dylech yn ddiwŷd eu darllain a'u ſtudio, fel y gwypoch ewyllys *Duw* ac y gwneloch ef. A'r hyn oll ſydd i ni i'w wneuthur, yr wyf fi yn bwrw ei fôd yn gynnwyſedig yn y deg Gorchymmyn, fel yr eglurir hwynt i ni, ac y cymhellir arnom, gan y Prophwydi yn yr hên *Deſtament*, a chan ein Hiachawdwr a'i Apoſtolion yn y Newŷdd. Yn enwedig ym-Mhregeth ein Hiachawdwr ar y Mynydd, yn y 5. 6. a'r 7- Bennodau o St. *Matthew* ac am-hynny darllennwch yn fynych y Pennodau hyn droſtynt. Yno y cewch weled pa fath ddynion y dylai Diſgyblion yr Ieſu fod, ſef fel eu Meiſtr, o Yſpryd addfwyn, goſtyngedig, llariaidd a llednais, pur a heddychol, trugarog ac ymmyneddgar a'r cyffelyb. Y cyfryw rai a'r rhai'n y mae efe yn eu galw yn wynfydedig yn nechreu y Bregeth Nefol honno, a'r rhai'n yn unig ydynt hwy y rhai a wna efe yn dra-bendigedig gyd-ag ef ei

hunan

hunan byth. Ond os mynnwch chwi gael Swm eich Dylêd tuag-at Dduw a'ch Cymmydog, fel y gofynnir yn y dêg Gorchymmyn, wedi ei oſod allan ar fyr, cymmerwch hi yng-ngwîr eiriau Catechiſm yr Eglwys.

'Fy nyled tuag at Dduw yw credu ynddo, ei ofni, a'i 'garu a'm holl Galon, a'm holl feddwl, a'm holl Enaid, 'ac a'm holl nerth; ei addoli; diolch iddo; rhoi fy holl 'ymddiried ynddo; galw arno; anrhydeddu ei Sanctaidd 'Enw ef, a'i Air, a'i waſnaethu yn gywir holl ddyddiau 'fy mywyd.

'Fy nylêd tuag at fy Nghymmydog yw, ei garu fel fi 'fy hun, a gwneuthur i bôb Dyn megis y chwennychwn 'iddo wneurhur i minneu. Garu o honof, anrhydeddu, a 'chymmorth fy Nhad a'm Mam. Anrhydeddu ac ufudd-'hau i'r Brenin a'i Swyddogion. Ymddaroſtwngi'm holl 'Lywiawdwyr, Dyſgawdwyr, Bugeiliaid yſprydol, ac 'Athrawon. Ymddwyn o honof yn oſtyngedig, gan 'berchu pawb o'm gwell. Na wnelwyf niwed i nêb ar air 'na gweithred. Bôd yn gywir ac yn union yn mhôb peth 'a wnelwyf. Na bo na chas na digaſedd yn fy nghalon i 'nêb. Cadw fy nwylo rhag chwilenna, a lledratta; fy 'nhafod rhag dywedyd celwydd, cabl eiriau na drwg-abſen. 'Cadw fy nghorph mewn cymmedroldeb, ſobrwydd a 'diweirdeb. Na chybyddwyf ac na ddeiſyfwyf dda na 'golud neb arall; eithr dyſgu, a llafurio yn gywir, i 'ennill fy mywyd, a gwneuthur a ddylwyf ymmha ſuchedd 'bynnag y rhyngo bodd i Dduw fy ngalw.

Dymma eich Dledſwydd i chwi mewn lle cynnwys, yr hon a ellwch chwi yn hawdd ei chofio; ond yn enwedig erfynniwch ar Dduw 'ſgrifennu ei Gyfreithiau yn eich calon, fel y galloch yn ewyliyſgar ac yn gyſſurus ufuddhau iddynt yn eich Buchedd a'ch Ymarweddiad. Ac er cymmorth pellach i chwi, mi a helaethaf ychydig ar y pennaf o'r Dledſwyddau hyn, yn enwedig hwnnw o garu Duw a'ch Cymmydog, ac felly y diweddaf â rhai byfforddiadau byrrion a chyffredinol er mwyn cyfarwyddo eich

camrau yn barottach ac yn ddïanwadalach yn ffyrdd Sancteiddrwydd holl ddyddiau eich Bywyd.

Caru Duw a'ch holl Galon a'ch Enaid, yw'r cyntaf a'r Gorchymmyn mawr; megis y mae ein Hiachawdwr ei hun yn dyſgu i ni, *Matth.* 22. 37, 38. Hyn a wnâ i ni ufuddhau yn haws i'w holl Orchymynnion eraill ef. Canys os gwîr-garu Duw a wnawn, ni a fyddwn ofnus iawn rhag ei anfodloni ef, a gofalus iawn i'w fodloni ef yn ein holl ffyrdd. Ac yna 'r ydym ni yn gwîr-garu Duw a'n holl Galon, pan garom ni ef yn fwy na'r holl bethau eraill yn y Bŷd, yn fwy na Chyfoeth, Difyrrwch, Anrhydedd, Ceraint, na dim arall yr ydym ni yn ei fwynhau, ïe, yn fwy na 'n Heinioes; yn gymmaint ag yr ymadawwn ni a'r cwbl oll, yn hytrach na cholli ffafr Duw, ym mha un yr ydym ni yn cyfrif fôd ein dedwyddwch pennaf yn gynnwyſedig. Hyn yr ydwyf yn cymryd ei fod yn wîr Hanfôd Crefydd, ac ydyw'r peth, heb pa un mae ein Hiachawdwr yn dywedyd i ni, na allwn ni fôd yn Ddiſgyblion iddo ef, *Matth.* 10. 37, 38. Ond pan ddelom ni unwaith i'r dymmer fendigedig hon, ni chawn ni mo'no yn beth anhawdd iawn i ni i'n gwadu ein hunain, a chymmeryd i fynu ein Croes, a dilyn ein Harglwydd a'n Hathro gan wneuthur yn dda a goddef yn ammyneddgar.

Gan hynny gadewch i ni erfyn yn ddifrifol ar Dduw drwy ei Yſpryd Sanctaidd ar weithio o hono y cariad hwn yn ein Calonnau. Ac at ein Gweddiau gadewch i ni chwanegu ein hymegnïad diwŷd ein hunain; yn enwedig gadewch i ni fôd yn myfyrio yn fynych iawn ar holl ddaioni Duw a'i drugaredd, a amlygwyd i ni ac i'r holl Fŷd. Gadewch i ni yſtyried beth a wnaeth efe drofom ni yn barod, dros yr Enaid a'r Corph, a pha beth a addawodd efe ei wneuthur yn y Bywyd ſydd i ddyfod. Ac na rown i'n calonnau fŷth efmwythdra, nes eu cyfan-gyſylltu a'r bŷth-fendigedig Dduw megis ein daioni pennaf, a'n hunig ddigonol Gyfran. A cheiſiwn yn ddifrifol ei ffafr ef drwy'r Arglwydd Ieſu, y Cyfryngwr, yr hwn yn un-ſwydd a ddaeth i'r Bŷd, i'n dŵyn ni i fuchedd o gyfeillach á Duw, fel y carem ef, ac y cäem ein caru ganddo, a byw bŷth gydag ef mewn cariad a gorfoledd.

gorfoledd. Ond cofiwch yn oeſtad mai ufudd-dod i Dduw, yw'r unig ſicer eglurdeb o wîr Gariad cadwedigol. Yr hwn a gâr Dduw, a gashâ Bechod a Drygioni. Gwnaed y Mab y lliw a ſynno o gariad ac anrhydedd i'w Dad, nid ydyw eſe yn gwir-garu mo honaw, oni chymmer eſe bôb gofal dledûs i'w fodloni eſ.

Ac os ydych chwi fel hyn yn ddiragrith yn caru Duw megis eich Tâd, yna chwi a ellwch bôb amſer ymddiried yn gyſſurus ynddo, a rhoi eich pwys a'ch hyder arno, yr hon ſydd Ddledſwydd fawr arall, ac a ddŵg heddwch mawr a llonyddwch i'n meddyliau. *Eſay* 26, 3, 4, Tra byddoch chwi byw mewn ufudd-dod i orchymmynion Duw, mae i chwi hawl ſicer yn ei Addewidion eſ, ac chwi a ellwch yn ddiogel roi eich pwys ar ei ddaionus Raglunaeth eſ, am gyflawnder o honynt. Gan hynny beth bynnag yw eich anghennion, eich peryglon, neu eich dioddefiadau, nac amheuwch Raglunaeth Duw, ond diſgwiliwch yn ymarhous, a gwnewch eich dledſwydd eich hunan, a byddwch ſicer, y bydd Duw yn ei amſer da, i'ch cynnorthwyo ac i'ch gwared chwi; eſe a'ch hyffordda, a'ch cyſſura ac a'ch cadarnhâ chwi. Gadewch i'r holl brawf a gawſoch chwi hyd yn hyn o'i dirion drugaredd eſ, eich rhwymo chwi i ymddiried ynddo cyhyd ag y byddoch byw. A chymmerwch ofal mawr, na bo i chwi fyth rwgnach na thuchan yn erbyn Duw mewn un helbul yn y byd; pan gyfarfyddoch chwi a'r croeſau neu'r colledion trymmaf, neu golloch eich Ceraint a'ch Cyfeillion anwyla'f, dywedwch gyd-a *Job* Sanctaidd, *Yr Arglwydd ſydd yn rhoddi, a'r Arglwydd ſy'n dwyn ymmaith, bendigedig ſyddo Enw'r Arglwydd.* Attolygwch i Dduw ddyſgu i chwi y wers ragorawl honno o Fodlondeb ymmhôb Cyflwr, *Phil.* 4. 11, 12, 13. Er y gellwch chwi fôd yn iſel ac yn dlawd yn y Byd, etto yſtyriwch, mae i chwi bob amſer achos i fôd yn ddiolchgar, ond nid oes un amſer achos i chwi i gwyno. Duw a wyr pa gyflwr ſydd orau i ni, a gadewch i ni ado iddo eſ ddewis beth a gawn ni. Nyni y rhai nid ŷm yn haeddu dim ond digoſaint a thrueni, a ddylem gydnabod mawr ddaioni Duw, ein bôd ni y tu ymma i Uffern. *Trugareddau'r Arglwydd ydyw na ddarfu am danom*, a'n bôd ni yn mwynhau y tipp-

iaf

lleiaf o gyſſur. Meddyliwch mor dlawd a fu yr Arglwydd Ieſu er ein mŵyn ni, yr hwn nid oedd ganddo le i roddi ei Ben, ac a gadd a'i waſnaethodd o eiddo eraill; ac yn yr unrhyw Gyflwr gwael y bu 'r Apoſtolion fyw. Mae eich Cyflwr fâl chwi yn eich rhyddhau oddiwrth lawer o faglau a phrofedgaethau, ac oddiwrth lawer o ofalon a thriſtwch y rhai nid eill y Cyfaethogion mo'u gochel. Os ydych chwi yn gwîr-garu *Duw*, a chennych dryſor yn y Nef, yr ydych chwi yn oludog iawn, er nad oes gennych nac Aur nac Arian. Nac ofnwch, na ddyry Duw i chwi ac i'r eiddoch Ymborth a Dillad, a thra bo hynny gennym, byddwn fodlon a diolchgar. Ie, bwriwn y gwaethaf, ſef y gallwn ni feirw o newŷn ac eiſiau bara (yr hyn ni ddigwydd i un ymmyſg Cant yn amſer heddwch a llawnder) etto os ein Heneidiau ni a fyddant wedi eu parottoi i fynd i'r Nefoedd, ac a gânt eu dwyn yno, ni chawn ni achos yn y bŷd i gwyno ymmha fodd, neu o ba Angau y byddom feirw. Mi a fûm ychydig helaethach yn hyn, er mŵyn Pobl dlodion, y rhai ydynt ry barod i fôd yn antodlongar, ac i rwgnach o herwŷdd eu Cyflwr; er eu bôd yſowaeth yn ddigon mynych yn eu dŵyn eu hunain iddo, neu yn ei wneuthur yn waeth o lawer drwy eu bucheddau diofal anllywodraethus eu hunain, fel y crybwyllwyd o'r blaen.

Ac etto cyn i mi fyned rhagof at eich Dylêd chwi tuag at eich Cymmydog, gadewch i mi ar ychydig eiriau, eich hyfforddi chwi tuag at Addoliad *Duw* mewn Gweddiau a Mawl. Hon fydd ddledſwydd a gymmhellir arnom ni yn dra mynych yn yr Yſgrythyr, ac a arferir gan bob gwr da, a goleuni nattur ei hun a ddichon ein hyfforddi ni atti. Mae arnom eiſiau beunyddiol am drugaredd Dduw, ac 'r ŷm ni beunydd yn archwaethu o honi, ac am hynny i'n dyſgir *i weddio bob amſer, ac ym mhob peth i roddi diolch.* I Dduw yn unig y mae yn rhaid i ni aberthu ein Gweddïau a'n Moliantau yn Enw Chriſt Ieſu, megis y mae efe ei hun yn dyſgu i ni, *Matth.* 4. 10. *Ioan* 16. 23. Nid rhaid i ni weddïo ar Angylion na Seintiau, gan eu gwneuthur megis yn Gyfryngwŷr i ni, canys hon yw ſwydd neilltuol Chriſt, yr hwn a fu farw drofom, ac ſydd yn awr ar ddeheulaw Duw yn eiriol drofom, 1 *Tim.* 2. 5. *Heb.*

Heb. 7. 25. Gan hynny rhaid i ni greaduriaid gwaelion, pechadurus, ddyfod yn oeſtad at Dduw yn Enw Chriſt, ac er ei ſwŷn ef yn unig, gobeithio cael ffafr Duw a maddeuant pechodau, bôd yn gymmeradwy ganddo ein perſonau ni a'n gwaſanaeth, a chael o honom Iechydwriaeth i'n Heneidiau,

A'n Hiachawdwr ſydd yn ein dyſgu ni i addoli Duw mewn môdd pûr ac Yſprydol â'n Calonnau a'n Heneidiau, oblegid mai Yſpryd yw efe, a'i ſôd yn chwilio calonnau Dynion, *Ioan* 4. 24. Am hynny nid allwn ni mewn un môdd, wneuthur Delw neu Lûn Duw, na rhoi Addoliad Crefyddol i Ddelw, yr hyn ſydd yn union yngwrthwyneb i'r ail Gorchymmyn. Nid allwn ni'chwaith ffurfio yn ein meddyliau un mâth ar lûn corphorol o Dduw pan weddïom arno, ond rhaid i ni feddwl o honaw megis Yſpryd tra-phûr a gogoneddus, tra-galluog, doeth, a daionus, yr hwn ſydd yn llenwi yr holl Fŷd â'i Breſennoldeb, a phob amſer yn agos attom, er nas gwelir a Golygon Corphorol; ac yn clywed ein Gweddïau, ac a wŷr ein hanghennion, ac ſydd yn alluog ac yn ewyllyſgar i'n cymmorth ni.

Ein Hiachawdwr a orchymynnodd i ni weddïo yn y dirgel, pan ſôm ni yn unig, *Matth.* 6. 6. Ac yno y dyſgodd efe i'w Ddiſgyblion pa ſôdd y gweddïent, ac a roddes i ni y Ffurf dra-rhagorawl honno, yr ydym ni yn ei galw Gweddi yr Arglwydd, *Ein Tad yr hwn wyt yn y Nefoedd*, &c. Yr hyn ar y ffordd, a ddichon ein ſiccrhâu ni, ſôd Ffurfiau o Weddïau yn gyfreithlon iawn, ac fe all Gweddi yr Arglwydd waſnaethu am gynllun neu batrwm i'n hyfforddi ni yn ein holl Weddïau, ac ſydd ei hunan hefyd yn dra addas i'w harferu ac i'w chyſſylltu at ein Gweddïau eraill, Eithr nid yw gymmwys arfer y Credo a'r Dêg-Gorchymmyn am Weddïau, megis y mae pobl druain anwybodol yn gynnefin o wneuthur; er bôd yn ddledus arnom eu mynych gofio, a'u hadrodd, er mŵyn bywioccau ein Ffŷdd, ac hyfforddi ein Bucheddau.

Ar bob achoſion, ac ymmhôb blinderau a thrallodion,

gw.

gadewch i ni weddïo yn ddyſal ar Dduw, ac yn oeſtad ymbilio arno am drugaredd a chyſſur, yr hwn ſydd bob amſer yn agos at y rhai a alwant arno mewn gwirionedd a phurdeb. Pe bae y Gŵr tlawd yn ceiſio ymwared gan Dduw, mor ddifrifol ag y mae eſe gan ei Gymmydog oludog, dyna 'r ffordd ſiccraf y cai eſe gyflawnu ei anghennion. A gadewch i ni hefyd ddechafel yn fynych ein Calonnau i fynu at Dduw mewn Diolchgarwch a *Mo*liant, am ei holl drugareddau a'i ddaioni y mae eſe yn ei ganiattau i ni. Fel hyn y gall y *Dyn* tlottaf yn fynych roi ei feddwl ar waith pan fyddo ef gyd a'i orchwyl yn y Gweithdŷ, neu yny maes, neu pan fo efe yn ymdaith ar y ffordd, neu yn hwylio ar y môr, ac ni rwyſtra hynny mo'i lafur, eithr ei oſod ym mlaen, ac a'i gwna yn eſmwy thach ac yn ddiſyrrach. Ond byddwch ſicer o naïlltuo rhyw amſer bob dydd tuag-at weddi arferedig.

Mae'n addas iawn dechreu y diwrnod a Gweddi at Dduw, cyngynted ac y cyfodom ni o'n gwlau; gan fendithio ei enw ef am ein cadwraeth a'n gorphwyſtra honydd, gan erfyn ei raſuſol Breſennoldeb ef gyd-a ni yr holl ddiwrnod, fel i'n cadwer oddiwrth bob drwg, yn enwedig oddiwrth bechod, y gwaethaf oll. Ac yn yr Hŵyr, gwnawn hyn yn orchwyl diwaethaf i ni cyn i ni orwedd i lawr i gyſgu, ſef gorchmynnwn ein hunain yn oſtyngedig i Dduw drwy Weddi, *Pſal.* 92. 1, 2.

Y mae hi 'n dra-defnyddiol i'r rhai ſydd a Theuluoedd ganddynt, i gyſſylltu y ghŷd Forau a Hŵyr mewn gweddi at Dduw, gan ddarllen rhyw gyfran o'i Air Sanctaidd; er mwyn pa amcan y mae llawer o Lyfrau da o Grefydd: ac er na bô ganddynt yr ûn o honynt, etto hwy a allant arfer y cyfryw rai o Weddïau yr Eglwys ag a fônt cyfaddas iddynt, ac a geir yn y Boreuol a'r Prydnhawnol Waſanaeth, ac mewn lleoedd eraill.

Cyn eiſtedd o honoch i fwytta, erfyniwch fendith Duw arno, ac wedi i chwi ddarfod, telwch ddiolch am dano.

Ond

Ond heb law ein gwîr addoliad ymmyſg y Teulu neu yn yr yſtafell, ein Dledſwydd fawr ni yw addoli Duw yng Nghymanfeydd cyhoeddus ei Bobl ef, y rhai ni ddylem ni mewn un modd ymwrthod a hwynt, *Heb.* 10. 25. Na oddefwch gan hynny mo'ch tynnu eich hunain ymmaith tan liw yn y bŷd, naill ai gan Bapiſtiaid neu Wahanwŷr, oddiwrth gyhoeddus addoliad Duw, megis y mae yn awr wedi ei ſefydlu drwy Gyfraith yn Eglwys *Lotgr.* Ond edrychwch ar gyrchu o honoch yn ddigellwair i'ch Eglwyſi plwyfol, a hynny nid yn unig ar Ddyddiau gwylion, ond ar ddyddiau gwaith hefyd, pan gaffoch gyfle ac ennyd. Yn ſwy enwedig, edrychwch ar ddyfal gyrchu o honoch i'r Eglwys ar Ddŷdd yr Arglwydd, oni bydd rhwyſtr clefyd, neu ryw achos mawr iawn arall yn eich cymmell. Na adewch i'r eſgus hwnnw mo'ch cadw o'r Eglwys, yr hwn ni chadwai mo'noch o'r Farchnad. Deuwch a chynnifer o'ch Teulu gyd-a chwi, ag a ſo poſſibl eu hepcor. *D*euwch erbyn dechreu 'r Gwaſanaeth, ac arhowch yn llonydd hyd ei ddiwedd, heb redeg ymmaith cyn y *P*endith, fel y mae llawer o bobl ddïofal yn wrthun yn gwneuthur, fel pe bae yn llawen ganthynt ddïangc allan, megis o Garchar Ymddygwch eich hunain a phob parch dledus, mewn corph a meddwl, gan yſtyried Mawrhydi y Duw hwnnw, ym mhreſennoldeb pa un yr ydych yn ſefyll, yng ngŵydd pa un y mae'r Angylion yn cuddio eu hwynebau Goſtyngwch ar eich gliniau bob amſer ar eich gweddïau, o bydd cyfleuſdra, neu ſefwch o'r lleiaf. *I ſâl.* 95. 6. Uwch law 'r cwbl, edrychwch yn ofalus ar dymmer eich Eneidiau, a chynnheliwch Synniad arſwydus o'r *D*uw mawr ar ba un yr ydych yn gweddïo, a deliwch ſulw ar bob peth a ddywedir, fel yr eloch ym mlaen gyda'r Gweddïau, ac offryminwch eich dymuniadau i *D*duw; os amgen, er dywedyd o honoch lawer, etto nid ydych yn gweddio dim. Gochelwch bob gwâg feddyliau gwibgrwydrus, hyd y bô poſſibl: Pan fyddoch yn uno yn y Gyffes o bechodau, coſiwch eich beiau neilltuol eich hunain, ac ymddaroſtyngwch yn iſel o'u herwŷdd: a byddwch yn ddiffuant yn ddïolchgar am holl drugareddau *D*uw, tra bôch yn moliannu ei enw; ac hiraethwch yn ddifrifol am y Grâs

yr

yr ydych yn gweddio am dani. Yſtyriwch Air Duw gyd a gofal a pharch pan ddarllenner ef o eiſteddle 'r Gweinidog, ac hefyd pan bregether a phan eglurer ef o'r Pulpud, fel y byddoch wrandawŷr dyfal, a gwneuthur-wŷr ffyddlon y Gair. Na eſceuluſwch yr Eglwys Brŷdnhawn, er byw o honoch lle na bo Pregeth. Catecheiſio a ddichon fôd mor ddefnyddiol i chwi, a hynny a ddylai fod ymmhôb lle. Ac heb law hynny, chwi a glywch ddarllain yr Yſgrythyrau Sanctaidd, ac a gewch fudd y Gweddïau cyhoeddus.

Pan ddeloch o'r Eglwys, na threuliwch mo weddill y diwrnod mewn difyrrwch a ſeguryd, llai o lawer mewn meddwdod a chwaryddiaeth, megis y mae gormod yn gwneuthur. Ond os oes Teulu gennych, treuliwch beth amſer gyda hwynt, yn gweddïo, yn darllen Gair Duw, a rhyw Lyfr da; a bydded i Blant a Gwaſanaeth-ddynion gael eu haddyſgu yn eu Catechiſm. Holwch hwynt yngnghylch y peth a glywſont, fel felly y gwneler hwynt yn wrandawŷr mwy gwiliadwrus; a myſyriwch chwithau ar yr un peth, fel y byddai iddo dreiglo i'ch Calonnau. Gweithredoedd o drugaredd ac angenrhaid a ellir eu gwneuthur ar ddydd yr Arglwydd; ond er dim ar y ſo na chynnhwyſwch mo'noch eich hunain mewn dim Gorchwylion afraid, nac yn ymdaith ar y Brif-ffordd, nac yn crwydro oddïamgylch i wneuthur ymweliadau dfer. Mae Duw yn caniattâu i ni chwe diwrnod yn yr Wythnos i'n gwaith ein hunain, gadewch i ni yn barod, ac yn ewyllyſgar, gyſſegru Dydd yr Arglwydd i'w waſanaeth ef.

Pan weinyddder Sacrament y Bedydd, dyfal-yſtyriwch ef. Cofiwch eich rhwymedigaeth eich hun wrth gael ei dderbyn yn eich Mebyd, ac ymrowch i fyw yn gyfattebol iddi. Unwch mewn gweddi am fendith Duw ar y Plant a dderbynier i'r Eglwys y pryd hynny. A phan ddeloch a'ch Plant eich hun i'w bedyddio, edrychwch ar i chwi yn ddiragrith eu rhoddi hwynt i fynu i Dduw; a chyflwynwch hwynt i'w Waſanaeth ef, gan ymroi yn gadarn i'w dwyn hwynt i fynu yn ei ofn ef, os eiriach Duw eich einioes chwi a'r eiddynt hwythau, a gweddïwch yn ddifrifol ar

dywallt

dywallt o hono ei râs ef i'w Heneidiau. A'r rhei'ni y ſafoch chwi megis mechnïafon droſtynt, chwi a ddylech wneuthur eich gorau tuag-at-eu hadëiladaeth hwynt yngngwybodaeth Duw a chrefydd, yn ôl y Gorchymmyn a roddwyd arnoch, yn enwedig o bydd meirw y Rhieni, neu ſyned o honynt yn eſgeulus. Ac yn rhodd gochelwch yr arfer ddrygionus ſydd gyffredinol mewn rhai mannau, *ſef*, yn ol bedyddio y Plentyn, y Cymmydogion a wahoddir, a dreuliant y rhan arall o'r diwrnod mewn Cyfeddach a Meddwdod; gan anghofio, ddarfod iddynt ond chwennyg yr awr hon ŷmwrthod âChwantau yCnawd, a bod y rhai a ſafaſant wrth y Bedyddfaen, a'r lleill oll, dan yr un rhwymedigaeth.

Pa bryd bynnag y gwahoddir chwi gan y Gweinidog i'r Cymmun ſanctaidd, na eſgeuluſwch yn ewyllyſgar mo'r Gwahoddiad: ond deuwch â Chalon ddïolchgar i gadw cof am gariad Chriſt yn marw dros bechaduriaid, yn ol ei Orchymmyn eglur, *Luc.* 22. 19 Cymmerwch ofal am eich parottoi eich hunain drwy wîr edifeirwch am eich holl bechodau a aethant heibio, a llawnſwriadau dïyſgog drwy râs Duw ar ymwrthod yn llwyr-gwbl â'r unrhyw. Ac edrychwch ar fod o honoch mewn Cariad perffaith a phob Dyn, gan faddeu yn rhwydd i'r rhai a wnaethant ar fai i'ch erbyn, a chynnyg bodlondeb i'r rhai y gwnaethoch chwithau eich hunain i'w herbyn. Os yn ol hyn, ni byddant hwy wedi eu cymmodi, nid eich bai chwi, ond yr eiddynt hwy ydyw, am hynny ni's dichon mo'ch cadw oddïwrth y Sacrament. Na arhoſweh ymmaith drwy wneuthur lliw, fod arnoch eiſiau amſer i'ch parottoi eich hun. Canys Buchedd Sanctaidd gwaſtadol, yw y Parottoad gorau. Os ydych chwi yn deilwng i weddïo, yr ydych chwi hefyd i Gymmuno. Na thybïwch mai i'r Cyfoethogion yn unig y mae Cymmuno. Mae Eneidiau 'r tlodion mor werthfawr a'r cyfoethogion, a marwolaeth Chriſt mor berthynaſol iddynt; ac mae iddynt gymmaint achos i'w gofio, ac i ymgeiſio y Lleſau o hono. Onid oes gennych arian i'w offrwm gydag eraill, nac eſgeuluſwch eich offrymmu eich hunain i ſynu i Dduw, ac fe fydd hynny yn werthfawroccach. Na chwynwch fod arnoch eiſiau Dillad,

ac

ac am hynny eich bod yn abſennol, o'r Eglwys ac o'r Cymmun hefyd: Ond edrychwch ar i chwi ddyfod yn y Wiſg-Briodas a orchmynnir yn yr Eſengyl, ſef, â Chalonnau goſtyngedig, edifeiriol, a diolchgar, ac yna y byddwch Wahoddedigion a chroeſo iddynt i fwrdd yr Arglwydd. Er mwyn hyfforddiant i chwi, os nid oes gennych Lyfrau ar y Teſtyn hwn, etto darllenwch yn ddifrifol y Gwaſanaeth am y Cymmun yn y llyfr Gweddi gyffredin, ac chwi a ellwch gael cymmorth mawr oddiwrtho. Mae'n addas iawn hefyd ymgynghori a'ch Gweinidog, yn enwedig y waith gyntaf y derbynioch chwi 'r Cymmun. Bid ſiccr gennych, mai pechod tra-echrvſlon ydyw, i chwi fyw y naill flwyddyn yn ol y llall, mewn eſgeuluſdra o'r Ddledſwydd bwyſawr hon, ac mae yn arwyddocâu dirmyg dirfawr ar Awdurdod ein Hiachawdwr, ac ar ei gariad annherfynol a'i addſwynder ef.

Cyn peidio o honof a chrybwyll am eich Dledſwydd tuag-at Dduw, gadewch i mi erſyn arnoch ymgadw yn ofalus oddiwrth y pechod cyffredin echryſlon hwnnw o Dyngu. Cyfran o ddrygioni tra-amhwyllus ydyw, yr hwn nid yw 'n dwyn na difyrrwch na bûdd gyd-ag ê. Pan alwer chwi ger bron ſwyddog mewn achos pwyſawr, Chwi a ellwch yn gyfreithlon dyngu, *Heb.* 6. 16. Eithr cymmerwch ofal mawr ar dyngu y Gwîr, a dim ond y Gwîr; Os amgen, galw yr ydych y Gwîr Dduw i dyſtio Celwŷdd, ac yr ydych megis yn galw am ei ddialedd ef arnoch eich hunain. Yn eich ymddiddan cyfredin, gochelwch bob mâth ar dyngu, pa un bynnag ai i enw Sanctaidd Duw, ai i un Creadur yn y byd. *Matth.* 5. 34. *Iago* 5. 12. Na arferwch ddywedyd fel hyn, *Ar ſy Enaid*, neu *Ar 'y Nghydwybod*, a'r cyffelyb, y rhai ydynt Lyfon mawrion, er bôd rhai yn eu mynych-arfer ar bôb achos coeg a ſâl. Na wnewch gymmaint a chrybwyll heb achos nac yſtyr am enw Sanctaidd Duw neu Griſt: ond gadewch i'ch parch oddimewn gael ei wneuthur yn hyſpys yn eich ymadraddion oddiallan.

Ac at hyn mi a allwn gyſſylltu Cyfarchwyl difrifol yn erbyn y pechod o Regu, ymmha un y dianrhydeddir Enw Duw yn fynych, pan fo Dynion yn dymuno i Felldith

Dduw

Dduw ddiſgyn ar eraill, weithiau ar eu Plant a'u Ceraint neſaf, weithiau ar eu Cymmydogion, ac weithiau ar eu hanifeiliaid. Rhai Coeg-ddynion halogedig a ddymunant ddamnedigaeth i'r rhai y maent yn ſyrthio allan a hwynt, ie, iddynt eu hunain. Ac ai nid cyffredinol ydyw clywed dynion yn eu llid, yn dymuno 'r Frêch, neu'r Plâ, neu gebyſtr i'w Cymmydog, neu 'n peri i Ddiafol eu cym'ryd. Yn ddiau maent eu hunain yn ymddangos ſel pe baent yn gythreulig, tra byddont yn chwythu 'r Iath Uffernol hon, ac maent yn cymmeryd y ffordd union i ddwyn pob mâth ar Felldith ar eu Heneidiau a'u Cyrph eu hunain, *Pſal.* 109. 17, 18. Yr arfer ddrygionus hon ſŷdd yn deilliaw o ddiffyg gwîr ofn *Duw* yng-Nghalonnau Dynion, ac hefyd o eiſiau addfwynder a chariad y naill tuag-at y llall, ynghylch pa un yr wyf yn neſaf i adrodd ychydig eiriau.

Yn neſaf at garu Duw uwch law pob peth, caru ein Cymmydog fel ni ein hunain, yw Dledſwydd fawr Chriſtion, fel y mae ein Hiachawdwr yn dyſgu yn yr un lle hwnnw. *Matth.* 22. 39, 40. A *Chariad* a ddywedir *ei ſod yn gyflawnder y gyfraith.* Rhuf. 13. 8, 9, 10. Nid oes dim mwy addas i Ddiſgyblion Ieſu Griſt, na byw mewn ſerch a chariad gydâ phob *Dyn*, gan wneuthur i eraill bob daioni ar a allom, eithr heb wneuthur mâth yn y byd ar ddrwg î neb, Darllenwch 1 *Cor.* 13. Hyn a orchymmynnir yn dra-mynych, ac yn gaeth iawn yn yr Eſengyl, ac ſydd yn nôd wrth ba un yr hyſpyſir pob Chriſtion, *Ioan.* 13. 34, 35. Hyn a'n gwna ni yn dra-thebyg i'n Harglwydd a'n Hathro bendigedig, yr hwn a aeth o amgylch yn oeſtadol gan wneuthur daioni, i Eneidiau a Chyrph *Dynion*; ie i'r rhai gwaethaf o *Ddynion*, ac i'w Elynion chwerwaf, y dangoſodd efe gariad mawr ac addfwynder. Ac yn hyn byddwn aſtud ar debygu iddo eſ hyd eithafein gallu.

Os oes gennym wîr gariad i bôb *Dŷn*, yna y cyflownwn ni yn rhwydd ac yn barod yr holl *Ddled*ſwyddau hynny ſydd arnom iddynt yn yr amryw leoedd a'r perthynaſau ymmha rai yr ydym yn ſefyll; y rhai nid ydwyf i fyned yma

yma o amgylch i roi cyfrif neilltuol o honynt. Ond yn gyffredinol, Gwŷr a Gwragedd a ddylent garu eu gilydd yn dra-anwyl, a ſtudio ar wneuthur Einioes y naill y llall yn ddedwyddol ymma, a'u Heneidiau yn ôl hyn. Canys os ydynt yn byw mewn anghyttundeb a llidiawgrwydd, mae ganthynt Uffern ar y Ddaiar cŷd ag y bont byw, ac mae'n rheſwm iddynt ddiſgwil poenau tragwyddol yn Uffern pan ſyddont feirw. Rhieni a ddylent garu eu plant, a chymeryd gofal am danynt, yn gyſtadl Enaid a Chorph: a Phlant a ddylent anrhydeddu ac ufuddhâu i'w Rhieni, a gwneuthur ymwared iddynt o byddant mewn angen. Rhaid i Feiſtred fod yn rhywiog ac yn addfwyn tuag-at ei Gweiſion; a rhaid i Weiſion fod yn ffyddlon ac yn ufudd i'w Meiſtred, ïe i'r rhai anghyweithas a ſarrug. Rhaid i Ddeiliaid roddi ufudd-dod i hôll Orchmynion cyfreithlon eu Rheolwŷr, ac ymddaroſtwng yn ymmyneddgar i'r goſpedigaeth a wnelont; ac nid oes iddynt mo'r gwrthryfela i'w herbyn mewn modd yn y byd: canys mae wedi ei wahardd yn draamlwg yn yr Yſgrythŷr, a damnedigaeth wedi ei twgwth i'r rhai euog, *Rhuſ.* 13. 1, 2. Ac yn gyffredinol nid yw Teyrn-lrad a Gwrthryfel, yn dwyn dim ond diniſtr a thrueni yn y Bŷd hwn, yn gyſtadl a'r hwn ſydd i ddyfod. Y Bobl a ddylent berchi a charu eu Gweinidogion, dilyn eu Cynghorion duwiol a'u heſamplau, ac edfryd iddynt Gynhaliaeth dyledus.

Ar fyr, rhaid i ni fôd yn ofalus ar ymgadwrhag gwneuthur cam a neb, o ba râdd neu gyflwr bynnag y bydd, naill ai yn ei Enaid neu yn ei Gorph, yn ei Olud neu yn ei Enw da: ond rhaid i ni tôd bob amſer yn barod i wneuthur pob mâth ar ddaioni i bob dyn yn ôl ein gallu a'n cyfleuſdra. A thrwy hyn y mae i ni ddangos, ein bôd yn caru ein Cymmydogion fel ni ein hunain, drwy wneuthur a phob dŷn mor mwion ac mor gyfion, mor drugarog ac mor garedig, ag y mynem ni wneuthur a ni ein hunain. Hon yw Rheol fawr yr Efengyl, *Matth.* 7. 12. Ac wrth y Rheol hon y dylem ni ein llywodraethu ein hunain yn ein holl ymmddygiad tuag-at eraill, wrth brynnu a gwerthu, ac yn ein holl Ymarweddiad. Hon

ſydd

ſydd Reol eglur a hawdd i rodio wrthi, ac ſydd gyſiawn ac uniawn, chang iawn ac o fawr amgyffred; fel os deil dyn ſulw arni yn oneſt ac yn ffyddlon, nid rhaid iddo mor mynd ymmhell i geiſio cyſarwyddyd pa fodd llw ymddwyn ei hun yn y rhan fwyaf o achoſion rhyngddo ef a'i Gymmydog. A fynnwn i fy enlhbio a'm difenwi, fy nhwyllo a'm ſommi, fy nghuro a'm briwo, neu mewn unmodd arall fy ammherchi? Onid ê, na atto Duw i minneu wneuthur felly a neb arall. A fynnwn ni fy niyſtyru a'm gwaswor am fy meiau, neu am fy nhlodi a'm hanwydd? Oni byddai well gennif mewn rheſwm fy hyfforddi yn garedig, fy nghynnorthwyo a'm diangheny? Fel hyn gan hynny, Bydded i mi wneuthur i'm Cymmydog, ac yn ôl fy ngallu, mewn addfwynder a gwir garedigrwydd, hyfforddi yr aneallus, gwrthwynebu y drygionus a'r beius, cyſſuro 'r athriſt, rhoi ymwared i'r gorthrymmedig, a'r newynog, a dilladu 'r noeth. Se rhaid i'r rhai ydynt mewn helynt wael, fôd yn barod i gymmorth y cyfryw ag a fyddont mewn mwy angen na hwynt eu hunain. Nid yw'r Gwr ſydd yn byw wrth ei lafur wedi ei lwyr eſgusodi oddiwrth weithredoedd Cariad *Eph.* 4. 28. Mae hading y wraig weddw yn gymmeradwy iawn gan Dduw; a chwpaned o ddwfr oer ni chyll mo'i wobr. Meddwl ewyllyſgar cariadus yw'r peth y mae Duw yn edrych arno yn bennaf, ac yn galwam dano, a hyn all tod gan y tlottaf, oni bydd ar ei fai ei hunan.

Ac nid yw ein Cariad a'n haddfwynder i'w ddangos tuag at ein Cyfeillion yn unig, ond i'n gwir Elynion eu hunain hefyd. Ni waſnaetha i ni dalu am ddrwg, eithr bod yn aſhad i orchfygu drygioni drwy ddaioni. Os tarewn ni, nid oes i ni mor taro dracheſn; os ymſennir a ni, a'n difenwi, nid oes i ni roi 'n ôl mo'r un drwg dafod dracheſn, eithr naill ai drwy dewi, ai drwy attebion addfwyn ac arafedd ceiſio heddychu eu llidiawgrwydd. Canys nid yw y Rheol, i wneuthur ag eraill, megis y gwnelont a minneu, eithr fel yr ewyllyſiwn iddynt mewn rheſwm wneuthur a minneu; ac nid bai un arall am heſoſoda i. Os gwna efe gam a myfi, nid oes i mi mo'r bôd yn farnwr yn t' achos fy hun, na chymmeryd arnaf ei ddïal, ond mewn achoſion pwyſfawr, y gallaf ffoi at

y Swyddog am ymwared. Ond nid allwn ni mewn modd yn y byd ddwyn câs na digaſedd yn ein Calonnau yn erbyn neb, er maint a fo ei ddrygioni, a'i elyniaeth tuag attom ni thr rhaid i ni doſturio wrtho a gweddio droſto, ar i Dduw wellhâu ei feddwl ef. Os oes gennym fyth obaith trugaredd gyd-a Duw, a chael meddeuant o'n dledion, rhaid i ni faddeu i'r rhai a wnâne gam a ni, fel yr ydym yn dyſgu yng-ngweddi 'r Arglwydd ac mewn amryw leoedd tra-eglur o'r Yſgrythyr. Darllennwch *Matth.* 5. 44, &c. *Matth* 18. 21. hyd ddiwedd y bennod. *Rhuf.* 12. 14. hyd y diwedd. Rhaid i ni ddangos addfwynder a llarieidd-dra tuag at bob dyn, a pheidio dywedyd na gwneuthur dim o'n gwirfodd i gyffroi un arall i ddigofaint: ac ni ddylem ninneu yn hawdd mo'r cyffroi, ond yn hawdd iawn heddychu a chymmodi. Greſynol iawn yw yſtyried, pa fywoliaeth ofidus a thruenus y mae llawer o'r fath dlottaf o bobl yn ei harwain, drwy eu bonllefain a'u hymſennu, ymgynhennu ac ymryſon y naill a'r llall: ac weithiau pan ni bo ganthynt ond yn brin Arian i brynnu Bara, hwy a'i taflant ymmaith mewn *belion* Cyfraith a helbul, yn unig o ran Croeſineb ac ymddial.

A phobl o'r radd ymma a ddylent yn enwedig ochel cenſigennu y rhai a fônt mewn gwell Cyflwr na hwynt eu hunain. Fe ddylai fôd gennym ni y fath wir garedigrwydd ac ewyllys da i bob dyn, fel y byddai i ni orfoleddu oblegid eu hawddfyd hwynt, er ein bod ni ein hunain mewn adfyd; fel o'r tu arall y dylai fod gennym refyndod mawr dros y rhai a fônt mewn blin-fyd, er ein bod ni ein hunain mewn eſmwyth-fyd.

A gwilied y rhai fyddont mewn eiſiau, rhag i'w hangen eu rhoi hwynt ar un ffordd anghyfreithlon i'w cymmorth eu hunain. Yn Sendiſaddeu, gochelwch ledratta dim er lleied a dalo. O ſefur ychydig, mae'n beth i'w ofni y dygwch chwi bethau mŵy, yn ol y Ddihareb, *a dderco'r wy a ddwg a fô mwy*, ac felly y dygwch chwi eich hunain i gwilydd a chofpedigaeth yn y Byd hwn, yn gyſtadl a'r hwn a ddaw. Y ffordd orau i ochel hyn, yw bod yn

oeſtad

oeſtad yn ddiwyd yn eich galwedigaeth cyfreithlon, megis y mae 'r Apoſtol yn dyſgu yn y lle a henwyd o'r blaen, ſef, *Eph.* 4. 28. Onid ellwch chwi weithio, mae'n gyfreithlon cardotta. Eithr na ymrowch mewn môdd yn y byd i'r fuchedd ddiog, ſurth, anſuddiol hon o gardotta, os gellwch chwi gael bŷwoliaeth drwy neb rhyw ffordd gyfreithlon arall. Yr hwn ni weithio tra y gallo, nid yw deilwng iddo ſwytra. Eithr yn hytrach na lledratta na newynu, chwi a ellwch geiſio elusen gan eich Cymmydog. Ond na cheiſiwch mo'i dwyllo, gan ſenthyccio yr hyn y gwyddoch na byddwch chwi fyth debyg i'w dalu: Canys hyn ſydd ſommedigaeth eglur. Yn hytrach gwnewch uniondeb, gan wneuthur eich angen yn gydnabyddus. Os ydych chwi yn ymddiried yn Nuw, ac yn gwneuthur eich dledſwydd, efe a ofala droſoch: Ac er eich bod weithiau mewn cyſyngder, etto eich angen a geiff yn oeſtad ei gyflawnu. Ac i ragachub eich tlodi; gadewch i mi yn enwedig eich rhybuddio chwi yn erbyn y pechod cyffredin ac anifeilliaidd o Feddwdod, yr hwn ſydd yn dwyn yr aflwydd hwn a llawer eraill gyd ag ê, fel yr adroddais i chwi o'r blaen. Yn ddïau mae yn rhwyſtr pob daioni, ac yn arwain dynion i bob mâth ar bechod a thrueni. Y drygioni hyn ſydd yn gwneuthur mwy o Gardottion nag un achos arall. Gan hynny, os oes gennych ddarbod yn y bŷd dros eich Teuluoedd, dim cariad i Enaid na Chorph, gochelwch bob glothineb a gormodedd. Bwyttewch ac yfwch yn gymhedrol, fel y bo gorau ar lês eich iechyd, ac yn eich gwneuthur yn gymhwyſach i waſanaeth Duw, ac i'ch galwedigaethau eich hunain.

Ac yn ddiwaethaf, gochelwch y pechod ffiaidd o Buttein-dra, yr hwn yn fynych iawn ſy'n cadw cwmni â meddwdod, ac mor fynych yn dwyn melldith Dduw, ar Gyrph dynion ac ar a ſeddont hefyd. Ac i'ch cadw eich hunain mewn diweirdeb, gochelwch leguryd, yn gyſtadl ag anghymedroldeb. A ffowch oddiwrth gyfeillach ddrwg ac anllywodraethus, lle 'r ydych yn debyg i gael eich hudo a'ch maglu: ac na wnewch cymmaint a'ch cynnwys eich hunain mewn neb rhyw ſeddyliau a dymuniadau aflan,

nac yn ſiarad diflaſrwydd nac mewn un math ar ymarweddiad ac ymddygiad gwammal. Er mwyn rhagflaenu pob drygioni o'r ſâth hyn, Duw a gynhwyſodd Briodas, yr hon a ddywedir ei bod yn anrhydeddus ym mhawb eithr Putteinwŷr a Godinebwŷr a farna *Duw*, *Hib.* 13. 4. Gan hynny y rhai ydynt yn y cyflwr hwnnw, ymgadwant yn gaeth ac yn gywir i'w hadduned-Briodas: A'r holl rai priodol ac ammhriodol, ymgadwant mewn Corph ac enaid, mor ddiwair ac mor bur ag y gallo YſprydSanctaidd Duw gyfanneddu yn awr yn eu calonnau, ac y byddont hwythau addas i gyfanneddu ym mhreſenoldeb y Duw tra Sanctaidd byth.

Ac fel hyn y darfu i mi ar fyr roi cyfrif i chwi ym mha beth y mae Buchedd Sanctaidd yn gynnwyſedig, yr hon y mae yr holl Griſtnogion yn rhwym i'w dilyn yn ôl Athrawiaethau ein Hiâchawdwr Bendigedig, ac yn ôl eu hadduned yn eu Bedydd, yr hon ſydd yn eu rhwymo hwynt i gadw ei Athrawiaethau, ac i ddilyn ei Eſampl ef, yr hwn ei hun a fu fyw yn yr unrhyw fodd Sanctaidd ag y dyſgodd; ag a orchmynnodd i'r rhai oll *a ddylyuedont eu bôd yn ayos yndo ef, yodio megis ag y rhodiodd ef.* 1 Ioan. 2. 6. Mae gennych mewn ychydig eiriau ſwm y cwbl y mae'r Efengyl, yn ei ddyſgu, ſef y dylem ni *wadu annuwioldeb a chwantau bydol, a byw yn ſobr, ac yn gyfiawn, ac yn ddiwiol, yn y byd ſydd yr awr hon.* Tit. 2. 11, 12.

Ac yn awr gadewch i mi etto ddymuno arnoch yſtyried yn ddifrifol, a fu eich gofal chwi i fyw yn y cyfryw Sanctaidd a daionus fuchedd, ai nad dô. Ac ym mha beth bynnag y bo eich Cydwybod yn eich cyhuddo ddarfod i chwi eſceuluſo y dledſwyddau a orchymmynnodd Duw, neu wneuthur o honoch y pechodau a waharddodd ef, cydnabyddwch a chyffeſſwch yr unrhyw yn oſtyngedig o flaen yr holl alluog Dduw, gyda gwîr driſtwch duwiol am danynt, gan erfyn yn oſtyngedig am Drugaredd a Maddeuant er mwyn Chriſt, yr hwn a fu farw ar y Groes dros bechaduriaid, a thrwy ba un y caiff pawb ar a gyffeſſant eu pechodau ac a ymwrthodant â hwynt, drugaredd. Am hynny ymrowch chwi o hyn allan drwy ei

râs

râs ei i ymwrthod a'ch pechodau ac i wellhâu eich bucheddau, a gwnewch eich gorau ar gadw Cydwybodau didramgwydd tuag at Dduw a Dŷn, heb eich cynnwys eich hunain mewn neb rhyw bechod gwybyddus, nac mewn eſgeuluſdra gwirfodd o neb rhyw wybyddus ddledſwydd. Na wrthddadleuwch yn erbyn hyn, gan ddywedyd, fôd yn ammhoſſibl arwain y cyfryw Fuchedd Sanctaidd: Canys miloedd yn y Byd, o bôb Gradd a Chyflwr, a wnaethant hynny ym mhôb Oeſoedd, drwy gynnorthwy Grâs Duw, yr hwn ni bydd fyth mo'i eiſiau arnoch, os chwi a'i ceiſiwch yn ddifrifol, ac a wnewch y gorau o honaw drwy ddiwydrwydd. Ac er y gall fôd yn y cyntaf beth anhawſder yn ymadel a ffordd ddrwg, etto bob ychydig yr eiff yn haws, ac yna ni chewch chwi ddim mor felys ac mor hyfryd a Chrefydd a Rhinwedd.

Ac na thybiwch, attolwg, na pherthyn i Bobl Dlodion feddwl am fod mor grefyddol a duwiol; a bod hyn yn unig i'r rhai Goludog, y rhai nid oes ganthynt, ond ychydig arall i'w, wneuthur. P'am, oni ofelwch chwi ſydd Dlodion gymmaint am eich Eneidiau eich hunain a'r Cyfoethogion, ac aſtudio i fôd yn ddedwŷdd yn gyſtadl a nhwythau? Fel hyn y byddwch chwi megis yn gyd-radd a hwynt, ïe yn ddedwyddach o lawer nag hwynt-hwy yn y byd hwn, oni bydd Daioni ynddynt yn gyſtal a Mawredd. Beth ſydd yn yr hyn oll a ddywedais i, nad all, ïe, y tlottaf ei gyflawnu o' bydd meddwl ewyllyſgar ganddo. Onid ellwch chwi garu Duw a'ch Cymmydog, a bôd yn ſobr ac yn ddiwair, yn addfwyn ac yn oſtyngedig, a gweddio ar Dduw a moliannu ei Enw, *&c.* Pa beth? ond dyma'r ffordd orau o lawer i'ch cadw rhag Tlodi, neu i'ch gwared allan o honaw? Onid ydyw hi yn rhatach o lawer i fyw yn ſobr ac yn oneſt, na byw mewn meddwdod a phutteindra a'r cyfryw bechodau Difrodus? Oni chŷſt i chwi fwy o lawer fyned i'r Gyſgaith o ran Ymddial, na maddeu cam? Mwy a gŷſt cynnal un drygloni na dêg o Rinweddau. Ac mae 'n hygoel gennif fôd mwy o Deuluoedd yn cael eu dwyn i Dlodi wrth ryngu bôdd i'w Trachwantau, nag wrth ddarparu i'w Plant, pa nifer

bynnag a fyddont. Onid yw 'n well o lawer dybygech chwi i chwi eich hunain a'ch Teuluoedd dreulio Dydd yr Arglwydd yng-ngwaſanaeth Duw yn gyhoedd ac yn ddirgel, nag yn afradloni eich amſer a'ch arian yn y Tŷ cwrwſ? Prawf beunyddiol a ddengys nad Creſydd, eithr diffyg o bono ſydd yn gwneuther Dynion yn dlodion ac yn reſynol eu helynt. Heb law fod gan y cyfryw Bobl dda rendith a ffafor Duw, fel y dangoſais i yn barod, a chan hynny fe fydd ef yn ſiccr o oſalu droſtynt hwy a thros yr eiddynt.

Ac attolwg na thybiwch y byddwch chwi cadwedig yn unig o herwŷdd eich bod yn dlodion: Canys os drygionus ac annuwiol ydych, chwi a fyddwch yn ſiccr yn druenus a greſynol yn y Bŷd neſſaf yn gyſtadl ac yn hwn. Nid oblegid ei fôd yn dlawd y bu *Lazarus* cadwedig, eithr oblegid ei fôd yn ŵr da a duwiol: Ac o'r tu arall, ni ddamnwyd *Diſes* am ei fod yn oludog, ond o herwŷdd ei fod yn rhy drythyll ac yn falch, ac wedi ymroi yn hollawl i beſgu ac i ymdrwſſio ei Gorphyn gwael.

Gadewch i mi ym mhellach eich rhybuddio chwi yn erbyn dau neu dri o gamgymmeriadau peryglus, y rhai ydynt yn caledu nifer mawr o Ddynion yn eu pechodau. Gochelwch dybio mai dîgon i Ddyn fod wedi ei fedyddio a chawdw ei Eglwys, a myned i'r Gweddiau a'r Pregethau, ac weithiau i'r Cymmun, a dywedyd ei Weddïau yn ddirgel, fod hyn yn ddigon i'w broſi ef yn Griſtion da ac i'w wneuthur yn ſiccr o Iechydwriaeth. Hyn oll ſydd dda iawn, ond ni waſnaetha hyn mo'r trô, oni bydd ein calonnau ni felly wedi eu cwbl-*Sanctciddio* drwy Ras Duw fel y bo i ni garu Duw uwchlaw 'r cwbl oll, a goſod ein calonnau ar orfoledd y Neſoedd, a charu ein Cymmydogion, a bod yn gywir ac yn union ym mhob peth a wnelom, bôd yn gymhedrol ac yn ddiwair yn ein hymarweddiad, fel y mynegwyd o'r blaen. A hyn yw diben mawr Gweddïau, Pregethau a Sacramentau, ſef ein gwneuthur ni fwy-fwy yn Sanctaidd mewn calon a buchedd: Heb pa un y bŷdd yn ni yn hytrach yn waeth nag yn well o'u plegid. *Matth.* 7. 21, 22, 23.

Na

Na fyddwch cyn wanned a thybio y gellwch chwi ſod yn gadwedig drwy grediniaeth dda yn unig, drwy eich ffydd yng Nghriſt, ac ymddiried yn Nuw, heb Ufuddddod i'w orchmynnion. Er mŵyn Chriſt yn unig y byddwch chwi cadwedig, eithr ni cheidw ef neb ond y rhai a ufuddhânt iddo. *Heb.* 5. 9. A'r wîr ffydd gadwedigol yn unig, yw'r hon ſydd yn puro'r galon, ac yn dwyn allan Ufudd-dod, fel y clywſoch chwi o'r blaen. A chan ddywedyd oDduw i ni yn eglur nad allwn ni mo'r bôd yn gadwedig heb Sancteiddrwydd, Os byddwn ni mor ffôl neu ynfyd a choelio y gallwn ni fôd yn gadwedig hebddi, nid ymddiried yn Nuw yw hynny, eithr yn ein drwg-dyb ein hunain a thwyll y Cythraul. Ni a allwn ymddiried yn ddîogel yn addewidion *Duw*, eithr yna edrychwn ar i ni gyflawnu 'r ammodau, a dyfod i fôd yn gyfryw bobl oſtyngedig, Sanctaidd, ag yr addawodd efe er mŵyn Chriſt eu cydnabod a'u hachub.

Gochelwch hefyd gam-gymmeryd natturiaeth edifeirwch, fel pe byddai hi ddim ond ein bod ni yn ychydig yn drwm ac yn driſt o herwŷdd ein pechodau, a chrio ar Dduw am drugaredd, ac yna fôd pob peth yn dda, er i ni barhau i fyned rhagom yn ein hên ffyrdd. Eithr hwn ſydd gam-gymeriad tra-pheryglus. Canys nid yw dŷn fyth yn gwîr-edifarhau hyd oni ymwrthodo ef a'i bechod a chyfnewid ei fuchedd: Pan ddêl y Meddwyn i fod yn ſobr, a'r Gŵr halogedig yn ddefoſionol Addolwr *Duw*, a pharhau felly. Gwir Edifeirwch ſydd yn newid calon a buchedd y pechadur.

Ac yn ddiweddaf, na thybiwch mai digon yw ymwrthod a rhai pechodau a chadw eraill; gwneuthur rhai dledſwyddau da ac eſgeuluſo eraill, ac yna eich eſgotodi eich hunain gan ddywedyd mai eich *gwneuthid* chwi ydŷw. *Nid oes neb heb ei wendid, a hwn yw fy un[illegible]* Felly y dywed y Meddwŷn a'r Putteiniwr, ac felly y dywed y Gwr digllon pan dyngo neu rego, neu pan roddo efe *Dafod* drwg. Eithr y cyfryw bechodau ag a wneir yn erbyn gwybodaeth a Chydwybod, ac y parhaer ynddynt o amſer i amſer, pan gaffom egwyl i feddwl ym mlaen llaw

ac

ac i'w rhagflaenu hwynt, mae y rhai'n i'w cyfrif megis pechodau gwirfodd, ac nid megis gwendid. Yn enwedig y cyfryw bechodau dirfawr a Meddwdod, Putteindra, mynych-dyngu neu ddywedyd celwydd a'r cyffelyb, nid ydynt i'w cyfrif megis gwendid. Yn ddiau pa bechod bynnag y bo dŷn yn ei garu ac yn dadleu drosto, ac hefyd yn ei gynnwys ei hun ynddo, nid gwendid pur ydyw eithr troſeddiad gwirfodd Mae Gwr da yn cashâu pob pechod megis clefyd, ac yn ymegnio, yn gwilio ac yn gweddïo, yn ei erbyn. Mae efe yn cashâu pob gau lwybr, a chantho barch i holl Orchmynnion Duw. Rhaid i wir Griſtion fod yn wr da didwn, yn gyfan-gwbl oll. Mi a welaf mai peth mawr ydyw hi gyda nifer o bobl, nad ydynt yn gwneuthur cam â neb, ac nad oes gaſneb yn eu calonnau, gan hynny maent yn eu tybied eu hunain mewn cyflwr da tuag-at Dduw. Ond er bod hyn yn un rhan dda o'n dledſwydd ni, etto nid yw ond rhan o honi. Rhaid i ni hefyd edrych rhag i ni wneuthur cam a'r Holl-alluog Dduw ac a'n Heneidiau ein hunain, gan oſod ein calonnau yn bennaf ar y Byd hwn, drwy eſgeuluſo ei Addoliad a'i Waſanaeth, drwy fyw mewn gormodedd neu aflendid neu neb rhyw bechod gwybyddus arall. Rhaid i ni fod yn dduwiol tuag-at Dduw, yn gywir i'n Tywyſog, yn gyfiawn ac yn gariadus tuag-at ein Cymmydog, yn oſtyngedig ac yn ſobr, ym mhob modd yn ſanctaidd ac yn dda, os profwn ni ein bod ein hunain yn Griſtnogion mewn gwirionedd. Yr hwn o'i wirfodd a droſeddo mewn un Pwngc ac a'i cynhwyſo ei hun yn hynny, ſydd mewn effaith yn euog o dorri 'r holl Gyfraith: Canys mae efe yn dirmygu awdurdod Duw; ac os cyferfydd ef â'r un brofedigaeth, efe a wnâ neb rhyw bechod arall. Ac fel y dywedir yn wîr ac yn gyffredinol yn yr achos yma, un brâth er na bo ond â chyllell Pinyſgrifennu a all archolli dŷn mor farwol, a phe gwneid ef ugeinwaith a Chleddyf; felly caru un pechod ac ymhyfrydu ynddo a all ddamnio Enaid Dŷn cyſtadl a mîl. *Iago* 2. 10.

Wedi i mi fel hyn ar fyr ymegnïo i ſymmud eich gwrthddadleuon a'ch Cam gymmeriadau, Yr wyf fi yr awr hon

etto

etto yn y lle diwaethaf, yn dyfod i daer-gymmell fy Annogaeth, ar ymroi o honoch yn ddifrifol ac yn ddiyſgog i daſlu ymmaith bob pechod, a'ch cyflwyno eich hunain yn gwbl i arwain y cyfryw Fuchedd dduwiol, gyfiawn, a ſobr, ag yr ydych chwi yn rhwym iddi wrth eich Bedydd Chriſtnogawl. Os ydych chwi mewn ymdrech a chwi eich hunain, pa un a wneweh chwi ai ymroi yn gwbl at hynny, ai peidio, edrychwch arcolwg dros y Rheſymmau a oſodwyd ar lawr o'r blaen, a dwys-yſtyriwch hwynt yn eich meddyliau; ac yna ſiccr ydyw na ellwch na chydnabyddoch, Nad ydwyf yn annog mo'noch i ddim, ond yr hyn ſydd dra-uniawn a rheſymol, ac ym mhob ffordd er y daioni mwyaf i chwi eich hunain. Ac os gorfuwyd chwi fod y peth hyn ſelly, yna ewch rhagoch allan o law i'r llawn-fryd Duwioi hwn, heb odechial nac oedi. Pwy cyntaf y gwneloch hyn, diogelaf ydyw, a gorau ar eich lles. Nad ewch yn mlaen mewn pechod yr amſer preſennol, drwy wneuthur lliw o ediarhau yn ol hyn, pan eloch yn hŷn, neu yn glaf, ac agos i farw. Na oedwch mo achos mawr eich Bywyd hyd ddiwedd eich dyddiau, pan nid ydych chwi yn ſiccr o amſer neu allu, neu o gynnorthwy Duw, neu o fod yn gymeradwy ganddo. Na ddadleuwch mo eſampl y Lleidr ar y Groes: canys nid oedd ei gyflwr ef debyg i'r eiddoch chwi, y rhai a gawſoch hîr fwynhad cynnygion gras a thrugaredd. Os yn awr o'r amſer preſennol ymma allan y trowch chwi at Dduw yn gyſan gwbl ac yn ddiragrith, nid oes me'r achos i chwi i anobeithio am ei drugareddau, pa nifer neu faintioli bynnag a fu eich pechodau: ond os chwi a barhewch etto mewn pechod, gan ryſygu ar drugaredd Dduw rhag llaw, mae i chwi achos cyfiawn i ofni, y gall y rhyfyg anturus hwn, a'r camarfer ofnadwy o ras Duw, ddibennu yn eich tragwyddol ddiniſtr chwi a'ch damnedigaeth.

Eithr os ydych chwi yn ewyllyſgar yr awr hon i gymmeryd yn bryſſur yr Ymroad a'r Llawnfryd hwn mewn llaw, gadewch i mi ar ychydig eiriau, eich hyfforddi chwi ym mhellach, pa fodd y mae i chwi ei wneuthur

yn

yn gadarn ac yn barhaus, rac y bo i chwi gael eich nerthu yn erbyn gyflawnu yr unrhyw.

(17) Ac yn gyntaf, mi a'ch cynghorwn chwi i gymeryd yr oda gyfleus neſſaf i gadarnhau y Llawnſryd Sanctaidd hwn wrth ſwrdd yr Arglwydd. Yno parchus adnewyddwch eich Addunedſedyddiol, Cyffiwynwch a rhowch chwy-chwi eich hunain i fynu i Dduw 'r Tad, y Mâb, a'r Yſpryd glan; gan ymwrthod a Diafol, y Byd, a'r Cnawd, ac a'r holl ffyrdd drygionus y mynnent hwy eich tynnu chwi iddynt, yn ſwy enwedigol y pechodau hynny, y rhai y buoch chwi o'r blaen euogcaf o honynt. O hyn allan, Cymerwch yr Arglwydd Ieſu a'ch prynnodd chwi â'i waed, am eich unig Arglwydd a'ch Athro, i'ch llywodraethu drwy ei Yſpryd a'i Gyfreithiau, ſel yr ydych chwi ſyth yn dymmuno ac yn gobeithio cael bod yn gadwedig drwy ei Farwolaeth a'i Adgyfodiad ef. Ac ar derwch yn fynych gofio y Rhwymedigaeth parchus hwn, cyn gynted ag y darfu i chwi ei wneuther: ſel y bo iddo gael ei rym a'i waith dledus arnoch, pan fyddoch dan brofedigaeth i wyro ar neb rhyw arfer ddrygionus drachefn. Ail ſicrhewch yn aml y rhwym hwnnw rhwng Duw a'ch Enaid eich hun; ac yn enwedig adnewyddwch ef drwy fynych ddiſgwil wrth Dduw yn y Cymmun Sanctaidd, gan geiſio yno râs a nerth ganddo ef, i rodio yn ddiyſgog ac yn ddianwadal yn ei ffyrdd Sanctaidd ef.

(18) Erbr hynny a'm dŵg i at ail hyfforddiad, na anwyla chwi mo'r ymroi i hyn oll, gan hyderu ar eich nerth eich hun, erbr mewn goſtyngeiddrwydd rhoddi eich pwys ar râs Duw, yr hwn y mae efe bob amſer yn ewyllyſgar i'w gyfrannu i'r cyfryw rai ag a'i ceiſio yn ddiffuol yny ffordd a oſododd efe, drwy ddledus ddiddiwil wrth foddion Gras, y Gair, Gweddi, a'r Sacramentau. Gan hynny fel y bo amſer cyfaddas gennych, deſiwch ſulw yn ddyfal ar ddarllain a gwrando ei Air ef, *a chaddiwch ef yn eich Calon, ſel na phechoch i'w erbyn.* A byddwch fawr frydig mewn Gweddi ar Dduw ar roddi ei Yſpryd Sanctaidd i chwi, drwy ei fab Ieſu, yr hwn yn nerthio

a cirsol drofoch, ac a wna 'n dda ei Addewidion, i Ymbilwyr gostyngedig a defosionol, Luc 11, 13. Ioan 16, 23, 24. Pa bryd bynnag y byddoch mewn perygl, ac yn cael gosod arnoch gan neb rhyw brofedigaeth i bechu, neu eich bod yn hwyrfrydig i'r hyn sydd dda, y pryd hwnnw yn enwedig gweddiwch am fywiol anerthol Ras, a'ch Gweddiau ni byddant ofer.

(3.) At eich Gweddiau, angwhanegwch ddysgl wiladwriaeth drofoch eich hun bob amser, yn mhob lle, ac yn mhob Cyfeillach. Gwiliwch ar eich meddyliau, eich geiriau, a'ch gweithredoedd. Mae Satan yn oesstadu yn disgwil i'n twyllo ni, ac mae llawer o saglau a pheryglon yn ein holl ffyrdd ni, ac mae gennym Naturiaeth drwg bygredig a Chalon anian twyllodrus, ac am hynny angheuhaidd ini sod yn wiliadwrus iawn, i ochel pobpeth achlysur o lithriad, hyd y bo possibl, ac I'w gyfarfogi yn I y dechreuad cyntaf. Ystyriwch ymmlaen llaw pa brofedigaethau yr ydych yn debyg i gyfarfod a hwynt, ac ymarfogwch yn erbyn pob rhai nid allochi eu gochelo. Na redwch i'ch gwiliadwriaeth. Perygl, yn enwedig gochelwch Gyfeillach dorwg, drwy ba un y tynnir llawer yn ol i'w hanllywodraeth cynnefin. Na arweinier chwi ymmaith drwy eu Cyngor neu 'u Hesamplau, ac na fwriader chwi drwy eu barn a'u gwatwon hulyntl [illegible] fynych o edrych yn ol ar eich Gwaith[illegible] tynnwyd chwith pob rhyw bechod gwiliodd, na wnaethoch Ystafn-benyo [illegible] os gwir edifarhewch. Gan hynny [illegible] ddilysiadwyddwch a Duw drwy [illegible] fyn maddeu i'n mewn Christ, ac [illegible] cadarnhau'ch o hynny [illegible] eich Ammheuon a'ch Buchodd, a gosod eich Gwiliadwriaeth yn gadarn o hyn allan.

(4.) Ch bywioctau ac i'ch rhwymo I'r Wiliadwriaeth hon, Cofiwch fod yn holl-allu Duw yn cadw yn ddiogel yr hwn sydd yn ymddiried ynddo, ac yn cadw ei Addewidion yn ffyddlon. Ymddiriedwch yn eich Duw i'ch Santeiddio, rhwydd, ond sydd yn olygu gwaeth nag yn erbyn

yr anwireddfrat drwy ddim hedlonrwydd. Pan hynny, rhodrwch yn oestadol megis yn mhresennoldeb y Duw Sanctaidd hwn, pa un bynnag ai ar eich pen eich hun ai mewn Cyfeillach y byddoch.

[5] Cofiwch yn fynych, pa mor agos i fyd arall yr ydych yn sefyll, a pha gyfrif a fydd raid i chwi eí roddi i Dduw, o'ch holl Weithredoedd a wnaethpwyd yn y Corph; a byddwch fyw felly yr awr hon, fel y bo mwyaf cyfforus i chwi yn amser Marwolaeth a Barn. Pan fo dilyrswch a mwynant pechod yn eich llidio, cyfelybwch hwynt a'r Gorfoledd tragwyddol y difuddiant hwy eich o honaw, ac a'r Penyd tragwyddol y maent yn eich agoryd iddi. Myfyriwch a ddarfu i neb rhyw ddyn erioed gwrth hechu yn erbyn Duw, ennill rhyw beth fydd werth mil Nef, neu a dal fyned i Uffern am dano. Byddwch Tragwyddoldeb yn fawr iawn yn eich meddyliau, a Gwagedd diflanedig y Byd a fydd o gyfrif bychan gyd-a chwi. Dwys-ystyriwch yn fynych y Geiriau pwys-fawr hynny o'r eiddo ein Hiachawdwr Bendigedig, *Pa lefydd i Ddyn os ennill yr holl Fyd a choll ei Enaid ei hun? Neu pa dal fydd Dyn yn gyfnewid am ei Enaid?* Matth. 16. 26.

Yn ddiweddaf, yn lle chwaneg o Hyfforddiadau, gadewch i mi eich anghori chwi i'ch gwneuthur eich hun yn gydnabyddus a'ch Gweinidog; ac i ymgynghori ag ef yn Athrawiaethau pwysfawr eich Enaid, fel y mae Gwyr yn cynnefu o wneuthur ag Cyfreithiwr a'r Studygwr mewn ychydau perthynafol i'w Cyrph a'w Meddiannau. Na thybiwch mai digon yw gwrando ei Bregethau ar gyhoedd, neu ymddyddanerwch Gweinidog gnddo ef yn ddirgel, ac ymgynghorwch iddo ef a gyflwr a helynt eich Enaid, cyn bellhau i gallo efe roddi i chwi y cyfryw Hyfforddiadau ac a fyddant cyfaddas i'ch Cyflwr. Hyn yn enwedig a fydd chwi ei ewneuthur, pan deloch chwi gyntaf i mewn i Wlad Bagan ddi, a phan ddynesloch chwi atti hun, gyntaf a'r Cymmun Sanctaidd; neu pan fyddoch mewn rhyw amserach dalirfawr, neu ddifrifol; neu yn eich eich cyfarfyddu gan ryfedd gaethiwed blinion, o'r mall fath neu'r llall; neu pan ofoch er

arnoch gan y cyfryw, rai ag ofynnwch eich [illegible] oddiwrth ein Hegluys ni, naill ai [illegible] neu ryw Sect arall yn cyrchiad ni. [illegible] yngeiliwch a'ch Gweinidog; ac yn yr Athrofa [illegible] cyfryw, cymmerwch eich hyffonddi gandho fo, a hyddwch ffocr o ddilyn ei Gyngor ischus; a dymuna ei Weddiau ef ar Dduw drofoch. Mi a'm mewn [illegible] mawrion, na ddichon Gweinidoglon gach hyfpyfforydd neillduol o bob Dyn; eithr y rhai oll a wyddant faint a dal Eneidiau, a'r pridwerth a roddwyd amdanynt, a fyddant barod i edrych at y rhai gwaelaf o'u Pobl, ac a'u dynefsiant eu hunain attynt am Gyngor a Chyffur, ac a ymorfoleddant o herwydd pob Cyfleufdra a gaffont i ddarchafu Anrhydedd a Hawl eu Hiachawdwr, a daioni yr Eneidiau gwerthfawr a orchmynnwyd dan eu Gofal hwynt.

F Ac fel hyn y darfu i mi mor eglur ac mor gyffawn ag y gallwn ni yn iawn mewn lle mor gyntwyfs, eich hyfforddi chwi yn y ffordd Sanctaidd honno fydd yn arwain i ogoniant tragwyddol; ac a ddangofals i chwi pa Relwm mawr fydd i chwi i rodio yn y ffordd honno, ac i barhau yndi hyd y diwedd. Ac i'r rhai a ddymunent hyfforddiadau helaethach, yn neffaf at yr Ysgrythyrau Sanctaidd (yr rhai yr ydwyf yn dymuno arnoch eu darllain yn aml gyd-a gofyngeiddrwydd a difrifwch, yn enwedig y Teftament Newydd) yn neffaf attynt, meddaf, mi a'ch cyfeiriaf yn unig at y Llyfr duwiolaf a defnyddiol, a elwir, *Holl Ddlediwydd Dyn*. Ac mi a ddymunwn o ddifrif calon, fod pob Teulu tlawd yn y Deyrnas, wedi darparu iddynt un o'r Llyfrau hyny, ynghyd a Bibl a Llyfr Gweddi Cyffredin, y rhai oll a chael eu cael er ychydig arian; gan hynny grefyddoldeb mawr a fyddai eu bod yn un lle yn ddeffygiol. Er yfywaeth, y gwn i, fod llawer Teulu o Bobl dlodion, lle na feu ncbw honynt ddarllain, ac felly Llyfrau ydynt anneuyddiol iddynt. Rhufendod mawr gan hynny a fyddai hi, i Feiftred eiredd goludog ac i Fonneddigion, edrych a roddi plant eu Tenantiaid a'u Cymmydogion dlodion allan i'r Ysgol, ac wedi hynny rhoi iddynt o'r hyn [illegible]

Fiblau yn rhâd, fel y derchafer gwybodaeth o Dduw a Chrefydd yn eu mysg; yr hyn a fyddai er mawr ddaioni a lles i'r Eglwys a'r Deyrnas. Canys er gwneuthur o opiniwnau ymmennyddgla' a gau Egwyddorion, Ddynion yn feilchion ac yn wargaledion, ac yn drafferthus i'w Llywiawdwŷr, etto Gwybodaeth iachus, a gwîr Dduwioldeb, a wneiff Ddynion yn oftyngedig ac yn addfwyn, yn llonydd ac yn dangnheddyfol; yn Ufudd i Swyddogion, yn llawn Cariad i'w Cymmydogion, ac yn barod i bob Gweithred dda. Ac mae yn ddiogel gennif mai cynnydd y Dymmer wîr Grefyddol hon, a fyddai nn o'r Bendithion mwyaf a ellid ei rhoddi ymma ar y Ddaiar, ac a fefydlai Deyrnafoedd ac Eglwyfi, Trefydd a Theuluoedd mewn Tangnheddyf a Chyttundeb, y rhai ydynt ym mhob lle agos wedi ymrannu yn eu mysg eu hunain, yn gyftadl ac yn erbyn y naill' y llall: A thrwy y cyfryw effeithiau bendigedig o wîr Grefydd, y dygid peth o'r Nefoedd i lawr ar y Ddaiar, ac y gwir-gymhwyfid ein Heneidiau ni i'r Nefoedd, pan alwer ni ymmaith o'r Ddaiar hon, i'r Preſwylfeydd dedwyddol hynny uchod, lle nid oes dim arall ond Tangnheddyf a Sanctteiddrwydd, a Chariad a Gorfoledd. Ac rhynged bôdd i Dduw fendithio'r Athrawiaethau eglur byrrion hyn er goleuo neb rhyw feddyliau â'r *Doethineb hwnnw oddiuchod*, yr hwn fydd fel hyn *yn hûr ac yn heddychol*: yna y caf twynhau fy amcan, ac achos mawr i fôd yn ddiolchgar. Ac fel y bo i'r Darllenydd uno a myfi yn y Dymuniadau hyn, Mi a gyffyltais at hyn ymma Weddi am Râs i arwain Buchedd Sanctaidd. Ac os gwna efe ond 'chwanegu diwŷd ymegnïadau at aml a gwrefog Weddïau, ni bydd na'i Lafur ef na 'm un innau yn anfuddiol, trwy Râs a Bendith yr Holl-alluog Dduw, oddiwrth ba un y daw pob rhoddiad daionus a phob rhodd berffaith, i'r hwn y traddoder yr holl Anrhydedd a'r Gogoniant, yr awr hon ac yn dragywydd. *Amen.*

GWEDDI,

GWEDDI,

Yn bennaf am gynnorthwy gras Duw mewn trefn i arwain Buchedd Sanctaidd.

O Sancteiddiaf, a bŷth fendigedig Arglwydd
‘ Dduw, yr wy'n oſtyngedig yn fy nhaflu fy
‘ hun gerdyfron, gan gydnabod a galaru am
‘ fy mhechodau, ac erfyn yn ddifrifol dy
‘ râs di a'th drugaredd trwy 'r Arglwydd
‘ Iefu, ein hunig Gyfryngwr a'n Dadleuwr. Yr wyf yn
‘ cyffeſſu, o Dduw, fy mod yn bechadur gwael, wedi fy
‘ halogi o'r Grôth: eithr er pan ddaethym i wneuthur
‘ defnydd o'm Rheſwm, mi a'm halogais fy hun a llawer
‘ o droſſeddiadau gwirfodd ac echryſlon, Mi a eſgeuluſais
‘ yn reſynol dy Wa'anaeth di, ac a ddianrhydeddais
‘ dy

'dy Enw, ac a fâm yn fawr-ddeffygiol yn y Dledſwydd-'au hynny ſydd arnaf i ti fy Nuw, i'm Cymmydog, ac 'i'm Henaid fy hun; ac ni ddarfu i mi fyw yn y cyfryw 'fodd duwiol, cyfiawn, a chariadus, ag y dylaſwn: 'Eithr mi a aml weithredais yng ngwrthwyneb i'm 'Rheſwm a'm Cydwybod fy hun, ac i Athrawiaethau 'eglur dy Air, ac yng ngwrthwyneb i'm Haddewidion 'a'm Haddunedau fy hun, o Ufudd-dod gwell. O Ar-'glwydd dyro i mi olwg eglur o'm pechodau, a'r cyfryw 'ddwys ymſynniad o ddrygioni fy ffyrdd, fel y bo fy 'Nghalon yn wîr ddaroſtyngedig, ac yn ddryllliedig yn y 'goffadwriaeth o honynt. Ac er mwyn yr Arglwydd 'Ieſu, yr hwn a fu ſarw dros Bechaduriaid, bydd 'drugarog wrthif, O Dad y Trugareddau, maddeu fy 'holl Anwireddau, ac na choffer hwynt i'm herbyn er fy 'Namnedigaeth, naill ai yn y Byd hwn, ai 'r hwn ſydd i 'ddyfod, Ac nid maddeuant yn unig yw 'r hyn yr wyf yn 'ei erfyn, eithr yr wyf yn dra difrifol yn attolwg i ti 'trwy dy lân Yſpryd, Sanctteiddio o honot fi yng 'Nghorph ac Enaid, fel gan fod wedi fy ngwneuthur yn 'bûr ac yn Sanctaidd mewn Calon a Buchedd, y bo i mi 'dy waſnaethu di yn ddiwyd dros fy holl ddyddiau ar y 'Ddaiar, ac felly cael dy fwynhau di yn dragwyddol yn y 'Nefoedd. Yr wyf wedi fy nghwbl erfod, Mai fy nled-'ſwydd i a'm dedwyddwch hefyd yw dy ofni a'th waſ-'naethu di, y Duw mawr gogoneddus, yr hwn a'm 'gwnaethoſt i ac a'm prynnaiſt, ac hyd yn hyn yn raſu-'ſol a'm cedwaiſt. 'Rwy 'n cynabod mai dy Waſanaeth 'di yw 'r gwîr fraint, a bod dy holl Ddeddfau yn Sanc-'taidd, yn gyfiawn ac yn dda. Gan hynny 'rwy 'n dei-'ſyfu yn hollawl ymwrthod ac ymadel a phob ffordd 'ddrwg, ac yn fy nghyflwyno fy hun yn gwbl-oll, i'th 'waſtiaethu a'th fodloni di mewn newydddeb Buchedd. 'Eithr tydi, O Arglwydd, a wyddoſt wendid a llygredi-'gaeth fy Naturiaeth i: a pha fodd y darfu i mi drwy fy 'anferion drygionus, fy ngwneuthur fy hun yn fwy gogwy-'ddedig i bechu, yn gyndynnach ac yr hyn ſydd dda. O 'nerth ein Natur fy Naturiaeth i yn hollawl drwy dy Râs, fel 'y caſhawyf ac y ffieiddiwyf bob drygioni, ac fel y 'cymmerwyf ddifyrrwch yn ffyrdd Duwioldeb a Sanc-

'teiddrwydd.

'teiddrwydd. Na letteued un trachwant yn fy enaid i 'heb ei far[illegible]aethu: eithr bydded i ti fy mhuro i a'm 'glanhau oddiwrth Falchder a Chybydddod, oddiwrth 'Genfigen a Digaſedd, ac oddiwrth bob ſerch a deiſyfiadau 'ammhur ac anniwair, a chyſoethoga fi â holl Radau dy 'Yſpryd Sanctaidd. Dyro i mi y cyfryw eglur wybodaeth 'o'th anfeidrol ddaioni, ac o'th holl berffeithrwydd gogo- 'neddus, ſel y gallwyſ yn oſtyngedig, dy ryfeddu a'th a- 'ddoli di bŷth, a'th garu di a'm holl Galon ac a'm holl 'Enaid, a glynu wrthit megis fy unig gyfran, gan gyfrif 'dy ffafor di o flaen holl fwynianc y Byd hwn. Cyn- 'northwya fi yn oeſtad i gadarn-ymddiriedd ynot ti, ac i 'adŏ fy holl negeſeuau yn gwbl i'th ddoeth a'th raſuſol 'Ragluniaeth di, gan roi i ſynu fy Ewyllys fy hun yn 'llwyr-gwbl i'th Sanctaidd Ewyllys di ym mhob peth. 'Gwna fi yn wîr ddiolchgar am dy holl drugareddau, 'ac yn ddioddefgar dan flinderau. Drwy dy addyſg di, 'dyſg i mi fŏd yn fodlon ym mhob Helynt a Chyflwr. Ac 'o Dduw daionus, na ad i mi yn y rhwyſtrau a'r peryglon 'mwyaf, anymddiried yn dy drugareddau di, na chym- 'meryd neb rhywfforddanghyfreithlon i'm gwared fy hun. 'Rwy yn erfyn gennit fy Mara beunyddiol, ac yn arrolwg 'i ti roi i mi Galon gwbl-fodlon i ymddigonoli ar yr hyn a 'welych di yn gymmhwyſaf i mi. Dod i mi y cyfryw 'Yſpryd o Dduwioldeb a Defoſiwn, ſel y cymmerwyſ 'ddiddanwch mawr yn dy Addoliad a'th Waſanaeth, yn 'gyhoedd ac yn ddirgel. Llanw fi a'r cyfryw gariad i'm 'Hiachawdr Bendigedig, ac a'r cyfryw ddiolchgarwch am 'ei gariad ef yn marw dros Bechaduriaid, fel y bo hyfryd- 'ach gennif fyned i'r Cymmun Sanctaidd, er daioni i'm 'Enaid, nag i'r Wledd werthſawrocaf a wneler i'm 'Corph.

'Cymorth fi, o Dduw, i ddangos fy ngharlad at dy 'ſendigedig ddaioni di dy hun, drwy ddwyn gwîr gariad 'ac ewyllys da i'm Cymmydogion. Gwna fi yn hyweddus 'ac yn uſudd i'm Lly wiawdwŷr yn yr Eglwys a'r Deyrnas, 'heddychol ac yn addfwyn tuag at bob Dyn, gan wneuthur 'a hwynt mor gyfiawn ac mor uniawn, ag yr ydwyf 'finna i fy hun yn chwennych gwneuthur a mi. Gwna

fi

ſi yn dyner ac yn doſturiol, ac yn barod i wneuthur i
'eraill bob daioni a allwyſa bydded i'th Râs di ſy nghym-
'morth i faddeu yn rhwydd i'r rhai a wnant ddrwg i mi,
'megis ag yr ydwyf finnau fy hun yn gobeithio am dru-
'garedd a maddeuant oddiwrthit ti, fy Nuw. A chyn-
'northwya ſi yn oeſtad i fyw yn ſobr ac yn gymhedrol,
'yn bur ac yn ddiwair o Galon a Buchedd; ac mewn
'mawr addfwynder a goſtyngeiddrwydd gan ymſynnied
'a'm hannheilyngdod a'm haml a'm hamryw ammher-
'ffeithrwydd fy hun.

'O Arglwydd, caniattâ i'm Calon i fod wedi ei llenwi
'a hiraeth ac a dymuniadau difrifol ar ôl y Rhadau hynny
'yr wy ſi 'r awr hon a'm gweſuſau yn gweddio am danynt
'a chynnorthwya ſi i ddangos fy niragrithrwydd, drwy w-
'neuthur beunydd fy ngorau ar gynnyddu ym mhob Grâs a
'daioni, ac mewn perffaith Sancteiddrwydd yn dy Ofn
'di. Gwna ſi 'n wiliadwrus droſof fy hun, a thros fy holl
'fyrdd, fel y gallwyf yn oſalus ochel pob achlyſur o be-
'chod, a cheryddu ei gynhyrfiadau cyntaf yn fy Nghalon
'fy hun. Cadw ſi yn oeſtad mewn dwys ymſynniad o'th
'Breſennoldeb, fel y gallwyf rodio yn oſtyngedig gyd-a
'thydi fy Nuw, a rhyngu bôdd i ti gan wneuthur yn dda.
'Diddyſna fy Nghalon oddiwrth bob peth ymma iſod, a
'pharottoa ſi i'm hymdawiad oddiymma, i Fyd gwell.
'Cynnorthwya ſi yn oeſtad i fyw yn y cyſryw fodd crefy-
'ddol a Sanctaidd, ag y bo mwyaf cyſſurus i mi yn amſer
'Marwolaeth a barn. Cadarnha fy Nghrediniaeth o
'Addewidion gwarthfawr, a Bygythion ofnadwy yr
'Efengyl, a bydded i'r Grediniaeth hon fy rheoli a'm
'llywodraethu i yn fy holl Ymarweddiad. O na bydded
'i mi fyth fod yn euog o gymmaint o ynfydrwydd ac am-
'mhwyll, a cholli y tragwyddol a'r anrhaethol orfoledd
'yn y Nefoedd, a'm taflu fy hun i dragwyddol boenau Uf-
'fern, et mwyn neb rhyw ſudd neu ddifyrrwch pechod, yr
'hwn mewn moment a ddarfydd. Cadw di bŷth, o
'Arglwydd, drwy dy Yſpryd Sanctaidd, y cyſryw ne-
'wŷdd a bywiol ymſynnied ar fy meddwl i o Reſymol-
'rwydd Crefydd, ac o ſowr-ddrwg ac ynfydrwydd pob
'pechod a drygioni, fel na bo i'r un o brofedigaethau
'Satan, yr un o hudoliaethau y Bŷd na'r Cnawd; fy
'rhwyſtro i yn fy Nledfwydd, na'm tynnu i un pechod

'gwybyddus:

'gwybyddus: eithr bydded i ti yn oeſtad ſy nghryſhau 'a'm cynnorthwyo i drwy dy Ras, a'm cyfarwyddo i 'drwy dy Gyngor, hyd oni ddygi di fi attat dy hun i Ogo-'niant.

'Ac nid ydwyf yn gweddïo droſof fy hun yn unig, eithr 'dros holl Ddynol ryw, gan attolygu i ti anſon Goleuni dy 'Efengyl i holl dywyll Gonglau y Ddaiar, a chaniatta, fod 'i'r rhai ſydd yn ei twynhau, rodio ym mhob ufudd-dod 'ſanctaidd i'r unrhyw. Bydd drugarog wrth y Teyrna-'ſoedd hyn, maddeu ein pechodau, a diwygia ni 'oddïwrthynt. Gwnïa i ſynu ein holl rwygiadau ni, 'parhaed dy drugareddau tuag-attom, a gwna ni yn wir-'ddïolchgar am danynt. Bendithia Fawrhydi y Brenin, 'gyda'r Brenhinol Deulu, a'r holl rai ſydd mewn awdur-'dod tano, a chaniatta i mi, ac i'w holl Ddeiliaid ef, ras 'i arwain Bucheddau llonydd a heddychol, ym mhob 'Duwioldeb a goneſtrwydd. Bendithia Weinidogion dy 'Sanctaidd Air a'th Sacramentau, a gwna hwynt yn dra-diwyd ac yn dra-llwyddiannus yn eu Llaſur oll; cynnorthwya ni i ddwyn y cyfryw Ffrwyth o'r Bendithion 'yr ydym ni yn eu mwynhau, fel y bo i'th Efengyl di a'i 'Hordinhadau barhau i ni, ac i'r Cenedlaethau ar ein hôl 'ni. Dangos drugaredd i'r rhai oll ſydd yn orthrymmedig, 'pa un bynnag ai yng Nghorph neu Enaid, a chadw y 'rhai ſydd yn ymdaith ar eu Hachoſion cyfreithlon ar 'Fôr neu Dîr. Bendithia fy holl Geraint a'm Cyfneſaf, 'yn bendifaddeu, y rhai oll ſydd yn perthyn i'r Teulu 'hwn, a chynnorthwya ni oll i fyw yn dy ofn a'th gariad 'ti ein Duw, ac mewn heddwch a chariad y naill tuag-at 'y llall. Bydded dy fendith a'th ddoſonus breſennoldeb 'gyda mi dy Was annheilwng, yr awr hon a phob amſer, 'yn fy ngorweddiad a'm cyfodiad, yn fy mynediad allan a'm dyfodiad i mewn, bydd di yn Ddûw ac yn 'Arweinydd i mi, ie hyd Farwolaeth, ac yn rhan 'dragwyddol i mi, pan na byddo amſer mwy.

'A bydded yn gymmeradwy gennit ti, o Ddûw, fy 'niffuant ddymuniadau, i fendithio ac i foli dy Enw 'bendigedig, am dy holl Drugareddau a'th Ffafor i mi fy

'hun,

'hun, ac i bob Dŷn. 'Rwy 'n dy fendithio di am fy
'Rheſwm a'm Synhwyrau, fy Iechyd a'm Cryſder, Ym-
'borth a Dillad, ac am holl Gyſſuraw y Bywyd hwn; eithr
'uwchlaw pob peth, 'rwy 'n dy foliannu di am dy anfei-
'drol gariad ym Mhrynedigaeth y Byd drwy ein Har-
'glwydd Ieſu Griſt, am holl ſoddion Gras, ac am obaith
'Gogoniant. Ac mi a attolygafi ti, roddi i mi y cyfryw
'ddwys ac iawn ymſynnied ar dy holl Drugareddau, fel
'y bo fy Nghalon i yn ddiffuant yn ddiolchgar ac y myneg-
'wyl dy Foliant, nid a'm gwefuſau yn unig, ond yn fy
'muchedd, trwy ymroddi i'th waſanaeth, a thrwy rodio
'ger dy fron mewn Sancteiddrwydd ac Uniondeb holl
'ddyddiau fy Mywyd. trwy Ieſu Griſt ein Harglwydd, yn
ſanctteiddiaf Enw a Geiriau pa un, yr wyf yn parhau i
weddïo megis ag y dyſgodd efe i ni yn ei Efengyl, gan
ddywedyd.

Ein Tad yr hwn wyt yn y Neſoidd, &c.

Rhad ein Harglwydd Ieſu Griſt, a Ieith Duw, a chymdeithas yr Yſpryd glan, a ſo gyda mŷſi yr awr hon, ac yn dragywyddd, Amên.

TERFYN.
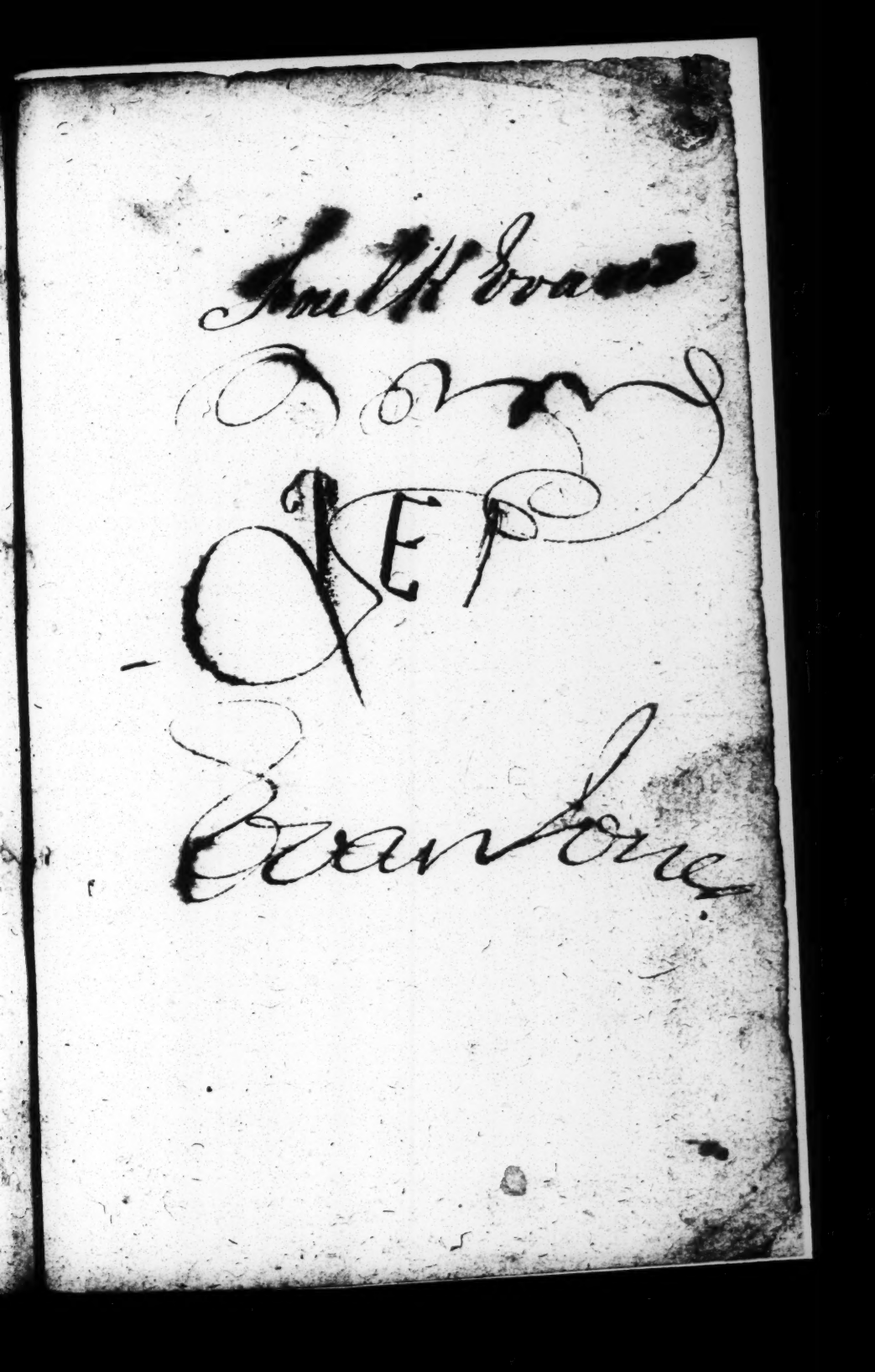
LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU